

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel¹ der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 9

Sept. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. 11.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Een afscheid en een nieuw begin.

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Nederland's Verdediging tegen de Duitse aanval (XX)	507
Uit de Legerorders	515
Nieuws van de Maand	562

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De in Zuid Borneo in 1942 gevoerde actie	515
--	-----

Redactioneel Gedeelte.

Verleden, heden en toekomst van de Militair Geneeskundige Dienst, door Dir. Off. v. gez. 2e kl. Dr B. J. W. Beunders . . .	518
Hulpmiddelen bij het onderwijs, door Lt.-Kolonel A. C. J. v. d. Ven	526
Stafdienst van een brigadestafkwartier K.N.I.L. door H. J. van Veen, Kapitein der Inf. K.N.I.L.	533
„Tank” partner der Infanterie, door C. A. Heshusius, Kapitein pantser troepen K.N.I.L.	540
„Combined Operations” door L. de Hartog, Eerste Luitenant der Infan- terie K.N.I.L.	551
Het militaire geslacht Riesz, door Mr H. H. A. de Graaff, Lt.- Kolonel der Artillerie	556
Boekbesprekingen	561

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel¹ der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger
A. T. J. BOESTER, Hoofd Krijgsgeschiedkundige Sectie van
de Gen. Staf van het K.N.I.L.

117de JAAR

Nr. 9

Sept. 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. 11.25

MOORMAN's PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Een afscheid en een nieuw begin.

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Nederland's Verdediging tegen de Duitse aanval (XX)	507
Uit de Legerorders	515
Nieuws van de Maand	562

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De in Zuid Borneo in 1942 gevoerde actie	515
--	-----

Redactioneel Gedeelte.

Verleden, heden en toekomst van de Militair Geneeskundige Dienst, door Dir. Off. v. gez. 2e kl. Dr B. J. W. Beunders . . .	518
Hulpmiddelen bij het onderwijs, door Lt.-Kolonel A. C. J. v. d. Ven	526
Stafdienst van een brigadestafkwartier K.N.I.L. door H. J. van Veen, Kapitein der Inf. K.N.I.L.	533
„Tank” partner der Infanterie, door C. A. Heshusius, Kapitein pantserstroepen K.N.I.L.	540
„Combined Operations” door L. de Hartog, Eerste Luitenant der Infan- terie K.N.I.L.	551
Het militaire geslacht Riesz, door Mr H. H. A. de Graaff, Lt.- Kolonel der Artillerie	556
Boekbesprekingen	561

Een afscheid...

en een nieuw begin

50 JAAR, EEN AFSCHEID EN EEN NIEUW BEGIN

De maand September 1948 betekent voor ieder officier der Koninklijke landmacht en van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch leger een onvergetelijke mijlpaal in zijn loopbaan als soldaat.

Ook de oudsten onder ons hebben bij het afleggen van de eed van trouw aan de Koningin, de eerste zinsnede uit de trilogie der eedsformule, de gestalte van Koningin Wilhelmina voor ogen gehad. Aan Haar wijdden zij zich toe. Haar beeld stond hen in de moeilijke ogenblikken, die niemand onzer sedert dien zijn bespaard gebleven, voor ogen. Zij was vijftig jaar onze leidster. De gekroonde „W” op vaandels, standaarden en geschut symboliseerde Haar aanwezigheid bij de troep in de uren van hoogtij en van gevaar. Haar beeld blikte op ons neder in ieder bureau en in iedere werkkamer en stimuleerde in ogenblikken van moedeloosheid, van dreigende verslapping in het roeien op een stroom, die veelal tegen ons was en slechts voor ons toen wij beseften, dat het onherroepelijk te laat was om de veilige haven te bereiken.

In de bittere jaren van krijgsgevangenschap en vernedering was er nauwelijks een barak te vinden, waar niet — zij het verstolen en verboden — op enigerlei wijze aan Haar werd herinnerd. Toen de boeien begonnen te slaken, bloeide in het krijgsgevangenkamp de „W” in bloemen uit de grond.

Koningin Wilhelmina was het centrale punt van ons soldatenbestaan, met Haar door aanstelling en eed in het bijzonder te zijn verbonden vormde de „grandeur” uit de „*Servitude et grandeur militaires*” van het Nederlandse soldatenleven, waarin overigens de „servitude” veelal overheerste.

Deze achtergrond van ons bestaan zal ons in September 1948 ontvallen. Wat wij uit Koninklijke mond vernamen als in een nabije toekomst te zullen gebeuren, zal dan werkelijkheid worden en eerst dan in volle omvang worden beseft.

Ons past bij dit afscheid slechts grote dankbaarheid voor wat Koningin Wilhelmina in de 58 jaren van Haar Koningschap en de 50 jaren van Haar Regering voor ons heeft betekend. Wij behoeften Haar niet, zoals sommige anderen, in de afgelopen oorlogsjaren te „ontdekken”, onze eerbied en liefde waren niet de weerslag op Haar daden. Zij was voor ons

DE KONINGIN.

Als zodanig zal Zij in onze herinnering blijven voortleven. Onze eerbied en liefde zullen naar Haar blijven uitgaan en wij bidden God dat Hij Haar nog lang zal bewaren om getuige te zijn van de vruchten van Haar arbeid, een opbloeiend Nederland, eensgezind in verscheidenheid, onder de scepter van Haar Dochter.

Want, Goddank, staan wij niet voor een geopende grafkelder, wordt de jubel rond de troonsbestijging niet gedempt door rouw. Het is het onschatbaar voorrecht der monarchieën, dat de Koning steeds als een phoenix van het doodsbed oprijst om de Zijnen opnieuw te bezielen: „Le Roi est mort, vive le Roi!” Schoner nog is het ditmaal, nu deze woorden kunnen luiden: „La Reine abdicque, vive la Reine!”

KONINGIN JULIANA is te midden van ons opgegroeid. De ouderen onder ons hebben gejubeld bij Haar geboorte, die de voortzetting waarborgde van die wonderlijke bond „Nederland en Oranje”, die, onder

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront van de Vesting Holland (XX)

De krijgsverrichtingen West van de Dordtse Kil van 10 Mei 12.00—14.00 Mei 7.00. (Vervolg.)

c. *De krijgsverrichtingen op 12 Mei.* *Zie schetsen 11 en 12.*

In de nacht van 11/12 Mei verstomde het *artillerievuur langs de Dordtse Kil* niet. De 25 Afd. A. zette het reeds vermelde storende vuur op de Noordelijke landhoofden der bruggen bij Willemsdorp voort. Omstreeks middernacht werden lichtjes en bewegingen waargenomen in de grienden op de Oostelijke Kiloever ten Z. van Catharinahoeve. I-23 R.A. kreeg te 1.05 opdracht haar Zuidelijkste batterij de op 10 Mei 12.00 verlaten stelling weder te doen innemen en een vuurstoot van 2 minuten op bedoelde grienden af te geven.

Voor wat betreft de actie op 12 Mei was C.-groep Kil van oordeel, dat hij, in verband met de door C. Vg. H. aan de Lt. Div. verstrekte opdracht, allereerst al het mogelijke moest doen om *de verbinding met de Lt. Div.* tot stand te brengen. Hiermede zou de Groep Kil uit haar isolement worden verlost en tevens het nijpende munitievraagstuk worden opgelost. Op het Kilfront moest daartoe actief worden opgetreden.

De *verdediging langs de Oude Maas*, die de flankdekking vormde van het naar het Oosten gekeerde Kilfront, werd geconsolideerd en om

50 JAAR (slot van blz. 506).

Gods onmisbare zegen, alle stormen der tijden heeft doorstaan en hechter bleek dan veel van hetgeen buiten onze grenzen met bloed en ijzer was aaneengesmeed. Wij allen verheugden ons bij Haar huwelijk met Z. K. H. Prins Bernhard en bij de geboorte van ieder onzer Prinsessen.

Wij zien in onze jonge Koningin de draagster der traditiën, die met de zonen van Juliana van Stolberg een aanvang namen. De fakkel, die ons voorgaat en van hand tot hand werd doorgegeven, is gevallen noch verdoofd. Wij gorden ons met nieuwe moed en nieuw vertrouwen om, door de duisternis der tijden, dit licht te blijven volgen en het, naar ons vermogen, te beschermen.

LEVE DE KONINGIN!

C.

6.30 aan de Majoor, C-3 G.B., schriftelijk *bevel* verstrekt (*zie bijlage G*) met zijn bataljon (min de 4 Comp.) de Oude Maas te verdedigen van en met Kuipersveer (W. van Puttershoek) tot en met Heinenoord¹⁾, met zwaartepunt tegenover de hefbrug bij Barendrechtseveer. Er moest onvoorwaardelijk worden stand gehouden, de troepen moesten zich ingraven in de dijken.

1-II-23 R.A. werd onder de bevelen gesteld van C-3 G.B.

De *bevelvoering op het Kilfront* werd te 8.30 gereorganiseerd door dit in twee vakken te verdelen met als scheidingslijn een lijn West-Oost ten N. van De Wacht. De troepen Z. van deze lijn (7 sectiën, 9 zw. mitrs., 1 sectie veld) vormden een *detachement* onder bevel van de Res. Majoor C.-III-28 R.I. De troepen N. van deze lijn (aanvankelijk 7 later 10 sectiën, 6 zw. mitrs. en 4 mr.) vormden een *detachement* onder de Majoor C.-III-34 R.I.

De beide detachementscommandanten traden rechtstreeks onder de bevelen van de Groepscommandant. De Res. Luitenant-kolonel C.-28 R.I. bleef uitsluitend belast met het bevel over de Groepsreserve (7, later 4 sectiën en 3 zw. mitrs.) en het vasthouden der punten Strijen en Maasdam.

Te 8.30 kwam eindelijk het eerste levensteken van de Lichte divisie. C-groep Kil kreeg over het rijkstelefoonnet verbinding met de telefooncentrale van de Lt. Div. in het postkantoor te Bleskensgraaf en vernam van een Res. Ritmeester, dat een gevechtsgroep van de Lt. Div. het Eiland van Dordrecht was binnengerukt.

Om 9.21 volgde telefonisch contact met een andere Ritmeester van 2 R.H.M. en te 10.15 met de Majoor C.-II-1 R.W., die zich in de Westrand van Dordrecht bleek te bevinden, zomede met de Luitenant-kolonel, Kantonnements-commandant van Dordrecht, die mededeelde aanraking te hebben met de Commandant der Hoofdgevechtsgroep van de Lt. Div. Eerst te 11.25 kwam rechtstreeks telefonisch contact tot stand tussen de Staf van de Hoofdgevechtsgroep der Lt. Div en de Staf van de Groep Kil. Bij deze gesprekken drong C-groep Kil steeds op *spoed* aan, aangezien naar zijn indruk de vijand in de knel zat, en gaf hij de raad de vijandelijke weerstandskernen, die zich blijkbaar bevonden Oost. van de bruggen Dordrecht/Zwijndrecht, in de wijk Krispijn en bij Zeehaven, te *omvatten* door uit O. en N.O. richting over Amstelwijck door te stoten naar Wioldrecht en aldaar de verbinding met de Groep Kil tot stand te brengen. Tevens deelde hij de door hem zelf ingeleide *maatregelen* mede.

Deze hadden ten doel het optreden van de hoofdgevechtsgroep der Lt. div. te steunen en omvatten:

- a. de vorming van een bruggenhoofdje te Wioldrecht;
- b. het brengen van storend artillerievuur op Tweede Tol;
- c. het door patrouilles doen vaststellen van de toestand bij Willemsdorp.

De vorming van een bruggenhoofdje te Wioldrecht had ten doel het aldaar overzetten van delen der Lt. Div. met het pontveer Wioldrecht/'s-Gravendeel, ter uitvoering van de door C.Vg.H. aan C. Lt. Div. gegeven opdracht, zeker te stellen en zo snel mogelijk de verbinding met

¹⁾ Bij de uitvoering bleek Heinenoord reeds te zijn bezet door troepen van Groep Spui en werd de scheiding derhalve Oost van dit oord genomen.

de Lt. Div. tot stand te brengen. Met deze taak werd belast 4-3-G.B. (min een S.), welke compagnie zich sedert de namiddag van 11 Mei als groepsreserve te Maasdam bevond. Zij kreeg daarmede gelegenheid zich te rehabiliteren na haar ontijdigen terugtocht in de morgen van 11 Mei. De Groepscommandant verstreekte C.-4-3 G.B., de volgende opdracht:

„Overschrijdt bij 's Gravendeel de Kil en vormt te Wioldrecht een bruggenhoofdje teneinde de Lt. Div., die uit het Oosten zal oprukken, te steunen”.

De vorming van het bruggenhoofdje geschiedde onder leiding van C-III-34 R.I., onder wiens bevel de compagnie trad, en was te 10.40 gereed.

De front Zuid makende sectie onder een res. Tweede-Luitenant geraakte in gevecht met de vijand, die aanvankelijk uitweek, doch in de namiddag de sectie met een verlies van een gesneuvelde en verscheidene gewonden op de dorpsrand terugdrukte.

Nadat de compagnie haar stelling had ingenomen, kreeg zij opdracht te verkennen richting Amstelwijck en dit complex, indien het onbezett mocht worden bevonden, onverwijld te bezetten. Tot dit laatste is het echter niet gekomen door onzekerheid omtrent het optreden der Lt. Div. In de nabijheid van het veer viel een artillerieprojectiel. Blijkbaar hield de vijand dit punt onder storend vuur. 2-I-23 R.A. bereidde afsluitingsvuur ter ondersteuning van het bruggenhoofdje voor op de kunstweg, die uit het Oosten op Wioldrecht aanloopt, te openen op verzoek van C.-4-3 G.B.

De stelling van 4-3 G.B. was nog slechts ruim een uur bezet toen uit de richting van Dordrecht een aantal motorrijders naderden, die men aanvankelijk voor Duitsers aanzag en onder vuur nam. Helaas veroorzaakte dit 7 gesneuvelden en enkele gewonden. Het vuur werd gestaakt toen men bleek te doen te hebben met een uit Dordrecht doorgebroken gedeelte van 2 R.H.M. De overgebleven huzaren-motorrijders werden daarop overgezet naar 's-Gravendeel en bij de troepen aldaar ingedeeld.

Het *storende artillerievuur op Tweede Tol* had ten doel het daar onderkende vijandelijke bevelscentrum uit te schakelen en werd te 9.00 door één der batterijen van I-23 R.A. ingeleid met een vuurstoot van 3 minuten. Tot een voortgezet storend vuur werd echter nog niet overgegaan, aangezien uit telefonische mededelingen van een Res. Tweede-Luitenant en van de Majoor, C.-II-1 R.W. de indruk werd verkregen, dat de aanval der Lichte divisie niet vorderde en dat allereerst artillerievuur nodig was om de vijandelijke weerstand O. van de bruggen Dordrecht/Zwijndrecht, in de wijk Krispijn en bij Zeehaven te onderdrukken.

Voorts dwong de slinkende munitievoorraad tot spaarzaamheid.

Te 9.32 en te 11.10 gaf 2-I-23 R.A. *vuurstoten af op de veelsprong ± 500 m N. van de Zeehaven*. Deze batterij was in de nacht van 11/12 Mei achterwaarts van stelling veranderd naar een boomgaard N.W. van 's-Gravendeel in verband met het gering aantal nog aanwezige brisantgranaten met verminderde lading. Het voornemen om bedoeld punt onder vuur te houden tijdens de opmars van de rechtervleugel der Lt. Div., die daarbij om dit punt zou heentrekken en door

dit vuur worden gedekt, kwam door het stokken van deze opmars niet tot uitvoering.

In de eerste namiddaguren verstomde het artillerievuur in verband met de stagnatie der Lt. Div. en het gebrek aan munitie. De *munitieaanvulling* hield een ieder in spanning.

Door het Artilleriecommando der Vg.H. was 11 Mei 9.00 een colonne bestaande uit 3 vrachtauto's, beladen met 12 ton munitie voor 7 veld, onder een Res. Eerste-Luitenant over Gouda, Utrecht, Vianen, Meerkerk, Gorinchem, Sliedrecht, Papendrecht, Dordrecht naar 's-Gravendeel gedirigeerd. Daar de transportcommandant te Gorinchem vernam, dat de verdere route onveilig was, werd, in overleg met de Kantonnementscommandant aldaar, de Res. Majoor, C.-I-23 R.I., zomede met een Res. Tweede-Luitenant, Commandant van het Detachement Merwede van het V.L.K. Vaartuigendienst en, na te 15.30 contact te hebben opgenomen met de A.C. van de Groep Kil, besloten, de munitie over te laden in het motorschip „*De Twee Gezusters*”, dat door de scheepvaartagent te Gorinchem, een Res. Adj. ond.off., voor dit doel werd gevorderd. Dit schip voer te 18.00 af onder commando van een Zeemilicien 1e kl. en voorts bemand met een Zeemilicien 2e kl., beide van het Det. Merwede, zomede met een burgerschipper, teneinde door de Merwede en de Dordtse Kil 's-Gravendeel te bereiken. De A.C.-Groep Kil kreeg hiervan te 22.15 telefonisch bericht.

Toen het schip zich echter liet wachten, verzocht C.-Groep Kil, die zelf bij de overval zijn vaartuigen-detachement vrijwel geheel had verloren, in de vroege morgen van 12 Mei aan de nevangroep om door vaartuigen uit deze groep munitie in Gorinchem te doen halen. Hierop vertrokken 12 Mei omstreeks 10.30 twee vaartuigen van het Det. V.L. S.K. Vaartuigendienst Haringvliet Oost, de „*Amer*” en de „*Vooruit*”, uit Numansdorp en bereikten, na op de Nieuwe Merwede hevig te zijn beschoten, Gorinchem. Hun diensten waren aldaar echter, zoals zal blijken, niet meer nodig.

Te 11.00 ontving C-Groep Kil van bovengenoemde Res. Tweede-Luitenant Det. C. V.L.K. Vaartuigendienst telefonisch bericht, dat het afgezonden schip wegens hevig vuur niet onder de bruggen over de Oude Maas tussen Dordrecht en Zwijndrecht had kunnen doorvaren en derhalve naar Gorinchem was teruggekeerd. De A.C. van de Groep Kil verzocht daarop het schip door de Nieuwe Merwede en het Hollandsch Diep naar Strijen te dirigeren. Weliswaar moest ook hierbij onder een tweetal door de vijand bezette bruggen, nl. die over het Hollandsch Diep tussen Willemsdorp en Moerdijk, worden doorgevaren, doch dit vaarwater was breder. De Res. Kapitein, Commandant der 3e Comp. torpedisten, die zich te Werkendam bevond, trof de daarvoor nodige maatregelen.

„*De Twee Gezusters*” voer enige tijd later opnieuw af, ditmaal met een vrijwillige bemanning bestaande uit een Dpl. Sergeant, als commandant, een Zeemilicien, beide van het Detachement Merwede, een Dpl. Pontonnier van de 4e Schipbrugafdeling en bovengenoemde burgerschipper.

Het schip werd ditmaal gedekt door een kleine torpedoboot, H. M.'s „*Christiaan Cornelis*”¹⁾ onder bevel van een Luitenant ter zee

¹⁾ H.M.'s „*Christiaan Cornelis*” was een torpedoboot van 48 ton, bewapend met twee kanons van 3,7 cm, in dienst gesteld 27 Sept. 1906. Het schip had deel uit-

3e kl. der Kon. Mar. Res. (Spec. diensten). Het gehele transport kwam onder bevel van een Res. Eerste-Luitenant der torpedisten, die zich, met een dpl. Sergeant-schipper, op de torpedoboot inscheepte. Eerstgenoemde ontving van de Commandant van het Det. Merwede van het V.L.K. Vaartuigendienst opdracht via de Nieuwe Merwede, het Hollandsch Diep en de Kil naar 's-Gravendeel te varen, doch, mocht het opvaren van de Kil moeilijkheden opleveren, dan de lading te Strijensas te lossen.

Het passeren van de bruggen bij Willemsdorp geschiedde zonder dat een schot werd gelost. Bij de monding van de Dordtse Kil werd echter hevig vuur ontvangen. Bovendien ontvingen de schepen mitrailleurvuur uit vliegtuigen. De „*Christiaan Cornelis*” werd lek geschoten door treffers, vermoedelijk uit pantserafweergeschut, stoomde met volle kracht terug naar het Hollandsch Diep en werd in zinkenden toestand door een sleepboot naar de haven van Numansdorp gebracht en aldaar aan de grond gezet. Bij deze vaart onderscheidde zich een Sergeant-schipper door het geven van leiding, terwijl ook de Res. Eerste-Luitenant der torpedisten kloekmoedig aan dek bleef. De volgende dag werd het schip, nadat de kanonnen met munitie, en de aan boord aanwezige victualie aan de Majoor waren overgedragen, door de bemanning met behulp van het Zinkschependetachment „*Hellegaten*” opgeblazen. Op de „*Twee Gezusters*” sneuvelde de schipper en werd de dienstplichtige pontonnier der 4e Schipbrug-afdeling ernstig gewond. Niettemin slaagde de dpl. Sergeant er in, met behulp van evengenoemde dpl. pontonnier als stuurman, het schip omstreeks 17.00 behouden in de haven van Strijensas te doen binnenlopen. De vreugde hierover was te groter, omdat een paar uur te voren door de Kantonnementscommandant te Dordrecht was bericht, dat het munitieschip bij Werkendam op een mijn was gelopen en in de lucht gevlogen, welk ongeval echter later een ander vaartuig bleek te betreffen.

Onder leiding van een Res. Eerste-Luitenant uit het St. K. Groep Kil werd daarop door 20 militairen en 40 gevorderde burgers uit Strijensas de munitie gelost en vervolgens met munitie-auto's der beide afdelingen van 23 R.A. vervoerd. Het lossen en laden geschiedde in de sluis van Strijensas, waarbij het schip door het half neerlaten van de ophaalbrug zoveel mogelijk werd gemaskeerd, zodra zich vijandelijke vliegtuigen vertoonden en voorts onder de uiteraard ontoereikende dekking van een drietal stukken der M.C.-II-28 R.I. Het was nog niet voltooid, toen omstreeks 18.30 een twintigtal vijandelijke bommenwerpers een aanval op de Groep Kil inzetten. Dientengevolge moest het werk gedurende een uur worden gestaakt. Omstreeks 21.00 was het inladen voltooid en kort daarna bereikte de lang verbeide munitie de batterijen.

Deze aanval had vermoedelijk ten doel het in de namiddag, na het in uitzicht komen van munitie-aanvulling, hervatte artillerievuur uit de Groep Kil te onderdrukken en de vermeende bedreiging van Willemsdorp af te wenden.

gemaakt van de bewaking bovenrivieren en bevond zich bij het uitbreken van de oorlog te Nijmegen, vanwaar, na het ontruimen van de Maas/Waallinie, op Gorinchem was teruggetrokken.

Zoals t.a.p. vermeldt, was, op verzoek van de Majoor C.-II-1 R.W., 2-I-23 R.A. ingezet ter onderdrukking van de vijandelijke weerstand in de wijk Krispijn. Te 16.15 en te 18.20 gaf deze batterij daartoe een vuurstoot van 3 minuten af, de laatste vuurstoot vooraf gegaan door een vuurstoot van gelijken duur tegen een onderkende vijandelijke batterij bij de spoorwegvork O. van het Station Dordrecht. Eén der beide andere batterijen van I-23 R.A. gaf te 16.55 weder een storend vuur van 3 minuten af op het vijandelijke bevelscentrum bij Tweede Tol.

De 25 Afd. A. had haar werkzaamheid hervat in verband met de *overgang van patrouilles over de Kil*.

Te 9.28 had C.-Groep Kil aan een Res. Eerste-Luitenant, C.-3-II-28 R.I., welke compagnie Z. van de Wacht het Kilfront bezette, opdracht gegeven door patrouilles in bootjes de Kil te doen oversteken ter verkenning van de toestand op de oostelijke oever. Het bevel van C.-Groep Kil werd niet rechtstreeks door C.-3-II-28 R.I. ontvangen, doch door bemiddeling van C.-25 Afd. Het bevel werd aanvankelijk verkeerd overgebracht, zodat eerst omstreeks 11.00 zekerheid omtrent de opdracht bestond. De verkenningsresultaten moesten mede rechtstreeks worden gemeld aan C.-25 Afd. A., die vastgestelde doelen onverwijld onder vuur moest nemen. Mocht de vijandelijke bezetting zwak blijken, dan moest op de oostelijke oever vasten voet worden gevat.

De bedoeling van deze actie was de aanval der Lt. Div. te steunen door enerzijds gegevens over de toestand bij Willemsdorp te verkrijgen en anderzijds de vijand aldaar te binden en zo mogelijk te verleiden tot het versterken der bezetting van Willemsdorp e. o. waardoor de troepen tegenover de Lt. Div. zouden worden verzwakt. Een combinatie derhalve van verkenning en demonstratie.

Teneinde voor een actief optreden, hetzij uit een te Willemsdorp te vormen bruggenhoofdje, hetzij uit dat te Wieldrecht, over enige troepen te kunnen beschikken, verzocht C.-Groep Kil (wiens groepsreserve ruim één compagnie bedroeg) de C.-Groep Spui hem nogmaals een tirailleurcompagnie te zenden. Ontvangen werd 1-II-34 R.I. (min een S.), versterkt met twee sectiën van 11 M.C. ¹⁾, onder een Res. Kapitein. Deze compagnie kwam tegen de middag in vrachtauto's te Maasdam aan en werd voorshands in reserve gehouden.

Het bijeenbrengen van het overzetmaterieel, dat uit Strijensas werd aangetrokken, nam veel tijd in beslag, daar bovengenoemde Luitenant C.-3-II-28 R.I. niet alleen het materieel voor de patrouilles deed bijeenbrengen doch tevens materieel om, indien dit mogelijk zou blijken, een sterkere afdeling over te zetten. Van de overzijde werd hierbij vrij hevig vuur uit mitrs. en geschut ontvangen, zodat van verrassing geen sprake meer was. Omstreeks 13.25 staken twee patrouilles, gevormd door vrijwilligers, de Dordtse Kil over en wel bij De Wacht en tegenover Willemsdorp. Eerstbedoelde patrouille stond onder bevel van een Dpl. sergeant en bestond voorts uit een vijftal tirailleurs; de tweede patrouille werd gecommandeerd door een Dpl. korporaal en bestond voorts uit twee dpln., van de 19 Bt. Lu. A. De patrouille bij De Wacht

¹⁾ Totaal 4 stukken, aangezien de 2 overige stukken dezer sectiën op 10 Mei naar de brug te Spijkenisse waren gezonden.

trof tegenover dit punt geen vijandelijke bezetting aan, doch ontving vuur uit de omgeving van Catharinahoeve en bij Tweede Tol; de andere patrouille ontving vuur uit de omgeving van het barakkenkamp te Willemsdorp, waardoor een dpl. doodelijk werd getroffen.

Korte tijd later ging het reeds gedeeltelijk vernielde barakkenkamp in vlammen op. Zoals is gebleken¹⁾ had de Duitse commandant te Willemsdorp de indruk verkregen, dat een Nederlandse overgangspoging aanstaande was. Hij schatte de sterkte der tegenover hem liggende troepen op een regiment, waarbij Engelsen, en verzocht om steun van luchtstrijdkrachten en versterking met mortieren, terwijl hij ter verbetering van het schootsveld het barakkenkamp deed afbranden.

Na enige tijd keerden de patrouilles met gegevens over de vijandelijke opstellingen tussen Tweede Tol en Willemsdorp terug. Op grond van deze gegevens opende de 25 Afd. A te 17.00 met de middenbatterij storend vuur ten noorden van Willemsdorp en te 17.20 met de rechterbatterij op dit dorp zelf. Van hernieuwd artillerievuur op Catharinahoeve werd, in verband met de geringe resultaten, die daarmede tot dusver waren verkregen, afgezien. Echter werd hierop nogmaals vuur gebracht door de sectie van 34 C.Mr. opgesteld Z.W. van 's-Gravendeel.

De demonstratieve verkenning tegen Willemsdorp e. o. had dus, hoewel later ingezet dan in de bedoeling van de Groepscommandant lag, goede vruchten gedragen.

Zoals reeds vermeld reageerde de tegenstander op de activiteit uit de Groep Kil door het inzetten van 22 bommenwerpers,²⁾ die tussen 18.30 en 19.30 een reeks *bombardementen* en *beschietingen* uitvoerden op de batterijen van I en II-23 R.A., de linker- en middenbatterij der 25 Afd. A., op de infanterie langs de westelijke Kildijk bij Meerkoot, De Wacht en tegenover Catharinahoeve en op de rand van 's-Gravendeel.

Bij 2-I-23 R.A. vloog een stapel munitie in de lucht, terwijl het sluitstuk van het linkerstuk werd getroffen, waardoor dit enige uren moest uitvallen. Bij 3-25 Afd. A. (de linkerbatterij) werd het reeds onbruikbaar geworden rechterstuk door een bom getroffen en volkomen vernield. Voorts werden de telefoonverbindingen in deze afdeling verbroken. Ondanks de primitieve dekkingen viel bij het personeel slechts 1 doode (van de sectie van 1-III-28 R.I. tegenover De Wacht) en waren geen ernstig gewonden te betreuren. Dit moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat de bommen diepe gaten in de kleibodem sloegen en de scherfwerking zodoende gering was. Hoewel het bombardement wel indruk maakte, was van demoralisatie geen sprake. Onmiddellijk na het bombardement hervatte de artillerie haar werkzaamheid. I-23 R.A. gaf met één harer batterijen nogmaals *storend vuur* af op Tweede Tol, terwijl 2-I-23 R.A., naar aanleiding van telefonische mededelingen uit Dordrecht, om 19.40 twee vuurstoten afgaf op de verkeersbrug Zwijndrecht/Dordrecht. Van 22.30 af werd deze brug door 2-I-23 R.A., die inmiddels munitieaanvulling had gekregen, onder storend vuur gehouden.

1) Uit mededelingen van Nederlandse krijgsgevangenen, die zich in een door de Duitsers bij Willemsdorp ingericht krijgsgevangenkamp bevonden.

2) Melding Luchtwachtpost te Strijen van 12 Mei, 18.37.

Inmiddels was door de troepen tegenover Willemsdorp om 16.45 waargenomen dat eerst 3 pantserwagens en daarna een *colonne van pantserwagens en licht geschut* in noordelijke richting *over de verkeersbrug Moerdijk/Willemsdorp* reed ¹⁾. Er heerste grote onzekerheid of dit de lang verbeide Franse pantsertroepen waren dan wel Duitse pantsertroepen. Zulks te meer omdat het contact met 6 G.B. weliswaar verloren was gegaan, doch daarentegen te 14.55 van de Kapitein C.-M.C.-I-39 R.I. was vernomen, dat in het bruggenhoofd Willemstad aanraking was verkregen met Franse gemachaneerde lichte troepen aan de Dintel. Daarentegen was in de Groep Kil omtrent de ontruiming van de Peelstelling niets bekend. De Groepscommandant besliste echter, dat moest worden gevuurd, zolang niet met zekerheid werd vastgesteld, dat men met Franse strijdkrachten te doen had en gaf de A.C. te 16.55 opdracht zo snel mogelijk *storend vuur* op de noordelijke bruggenhoofden te brengen ²⁾ en dit tot nader bevel voort te zetten.

Te 17.20 opende de 25 Afd. A. met de rechterbatterij dit vuur, dat werd onderbroken door het vermelde luchtbombardement en vervolgens van 19.15 af door alle nog bruikbare stukken — welk aantal terugliep tot 7 — met verschillende vuurpauzen tot in de namiddag van 13 Mei werd voortgezet. Van het personeel dezer afdeling werd hierbij het uiterste gevergd; in de avond van 12 Mei begonnen zich verschijnselen van oververmoeidheid voor te doen. Kanonniërs vielen tijdens het vuren in slaap.

Ook bij *Wieldrecht* nam de gevechtswerkzaamheid tegen het eind van de middag toe. Om 19.40 werd 4-3 G.B. door betrekkelijk sterke krachten uit oostelijke richting aangevallen. Een vrij hevig vuurgevecht ontspoon zich. Met rechtstreekse steun van 2-I-23 R.A., welke batterij, op grond der meldingen van de artilleriewaarnemer op de toren van 's-Gravendeel, een Res. Eerste Luitenant, te 19.45 en te 20.37 voor *Wieldrecht afsluitingsvuur* afgaf, werd de aanval afgeslagen.

Te 22.25 deed de A.C. de batterijen van I-23 R.A. van stelling veranderen met behoud van hun hoofdrichting. 2-I-23 R.A., thans weder voorzien van brisantgranaten met verminderde lading, nam de oude opstelling in de Noordrand van 's-Gravendeel weer in.

Onder al deze gevechtsacties had C.-Groep Kil niet opgehouden naar vermogen stimulerend te werken op de aanval der Lichte divisie en te 18.45 de reeds vermelde beslissing genomen betreffende de vervanging van de Kantonnementscommandant te Dordrecht, die door C.Vg.H. vervolgen werd te niet gedaan, waarbij deze tevens uitmaakte, dat de Kil de scheidingslijn zou vormen tussen de Groep van deze naam en de Lichte divisie. Een enigermate helder inzicht in de stand van zaken te Dordrecht en op het Eiland van Dordrecht kon men op de commandopost van de Groep Kil niet verkrijgen zodat men in grote spanning naar het oosten bleef kijken en het een gevoel van verlichting gaf toen de Chef van de Staf der Groep Kil te 23.45 eindelijk telefonisch contact kreeg met de Chef van de Staf der Lt.Div.

1) De verkenningafdeling der door Brabant naar Rotterdam opmarcherende 9e Pantserdivisie (Zie mede „*Unser Kampf in Holland, Belgien, Flandern*”).

2) Er bestond nog steeds een verbod om de bruggen te beschadigen.

BEVEL VAN C. — GROEP KIL AAN C. — 3 G.B. BIJLAGE G.

3 G.B. (min een Comp.Wr.) verdedigt front Noord de Oude Maas van en met Kuipersveer tot en met Heinenoord.

Zwaartepunt tegenover Hefbr. Barendrechtscheveer.

Een Bt. C. van 23 R.A. nabij Blaak treedt onder bevel van C.—3 G.B. (dit den Bt. mededelen).

Troepen ingraven in de dijken, **onvoorwaardelijk standhouden.**

Stand munitie met spoed aan mij opgeven. Hoeveel is nodig om voorraden weder tot organiek aan te vullen (globaal)?

Burgemeester Heerjansdam heeft geweren en munitie (van burgerwacht). Er moet onverwijld een patrouille onder een flink onderofficier nabij Kuipersveer oversteken om deze wapenen te halen. Burgemeester is door mij onderricht. Er zit thans geen vijand in Heerjansdam, dus **snel**. Wapenen daarna uitdelen aan soldaten, die deze missen.

De Kolonel, C.—Groep Kil, Vg.H.
o/l De Chef van de Staf,
De Kapitein,
(w.g.) M. R. H. CALMEYER.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

van het

Ministerie van Oorlog

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 218 L-LM — Bijzonder onderscheidingsteken N.I.

Ter voorkoming van misverstand bepaal ik thans omtrent het „Bijzonder onderscheidingsteken N.I.“, ingesteld bij mijn beschikking van 20 Sept. 1946, Militair Kabinet, Bureau 2, nr. 925 (L.O. 1946, nr. 359), welk onderscheidingsteken eveneens is bedoeld in punt IV onder 12 in mijn Beschikking van 9 November 1946, Militair Kabinet, Bureau 4, nr. 920 (L.O. 1947, nr. 57), nader:

In de zinsnede „militairen, behorende tot onderdelen der Koninklijke landmacht, die zich in Nederlandsch-Indië bevinden en aldaar aan land zijn gegaan vóór 1 October 1946 zijn gerechtigd een bijzonder onderscheidingsteken te dragen” is bedoeld een omschrijving

te geven van de categorie militairen aan wie bij het verschijnen van eerstgenoemde beschikking het onderscheidingsteken diende te worden toegekend.

Militairen, aan wie op grond van die bepaling het Bijzonder onderscheidingsteken N.I. terecht werd uitgereikt, blijven bij overplaatsing naar een ander onderdeel, eventueel in Nederland, gerechtigd tot het dragen van het onderscheidingsteken.

Nr. 222 L-LM — Oorlogsherinneringskruis.

De oorspronkelijke bepalingen betreffende het oorlogsherinneringskruis waren enige malen aangevuld en herzien.

De gehele materie is thans opgenomen in een Koninklijk Besluit dat, met de Uitvoeringsbepalingen, is opgenomen in L.O. nr. 222.

Voor Nieuws van de Maand zie bladz. 562

Einde van de Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE IN ZUID BORNEO IN 1942 GEVOERDE ACTIE

Bijlage: Een schetskaart van Z.O. Borneo.

I. Inleiding.

Aan de in Z. Borneo aanwezige legeronderdelen was de taak toegevozen om de aldaar aanwezige vliegvelden, t.w. te *Oelin* en te *Kotawaringin* te verdedigen. Voor de bezetting van laatstgenoemd vliegveld was een van Java afkomstig detachement ter sterkte van 10 brigades¹⁾ ter beschikking gesteld. Na het vervullen van deze taak zouden de dan nog beschikbare troepen worden gereorganiseerd voor het voeren van een guerilla-oorlog.

De Territoriale Commandant had in verband met vorenvermelde opdrachten zijn troepen als volgt ingezet.

Te *Oelin* werd een detachement ter sterkte van 9 brigades gelegerd, terwijl voor de verdediging van het vliegveld *Kotawaringin* het reeds vermelde detachement van 10 brigades was uitgetrokken. Teneinde het detachement te *Oelin* te kunnen vormen was het nodig geweest om de in vredetijd bezette post te *Poeroektjaoe* nagenoeg geheel op te heffen en de oorspronkelijke bezetting van *Kendangan* door een 25-tal dienstplichtigen te doen vervangen.

Ook *Bandjermasin* was ten gevolge van de vorming van vorenvermelde detachementen van beroepstroepen ontbloot. Alleen de bezetting van *Tanah Grogot* met 2 brigades infanterie was intact gelaten.

Voorts waren op het van niet veel betekenis zijnde vliegveld te *Dajoe* een brigade inf. en 25 gemilitariseerde veldpolitie-agenten gelegerd. De rest van de beschikbare troepen bestond uit dienstplichtigen en enkele stads- en landwachten, nl. 6 brigades dienstplichtigen te *Bandjermasin*, waarvan 2 brigades over een 4-tal kustwachten waren verdeeld, 1 compagnie stadswacht te *Bandjermasin* en landwachten, elk ter sterkte van 3 brigades te *Kendangan*, *Amoentai* en *Barabai*.

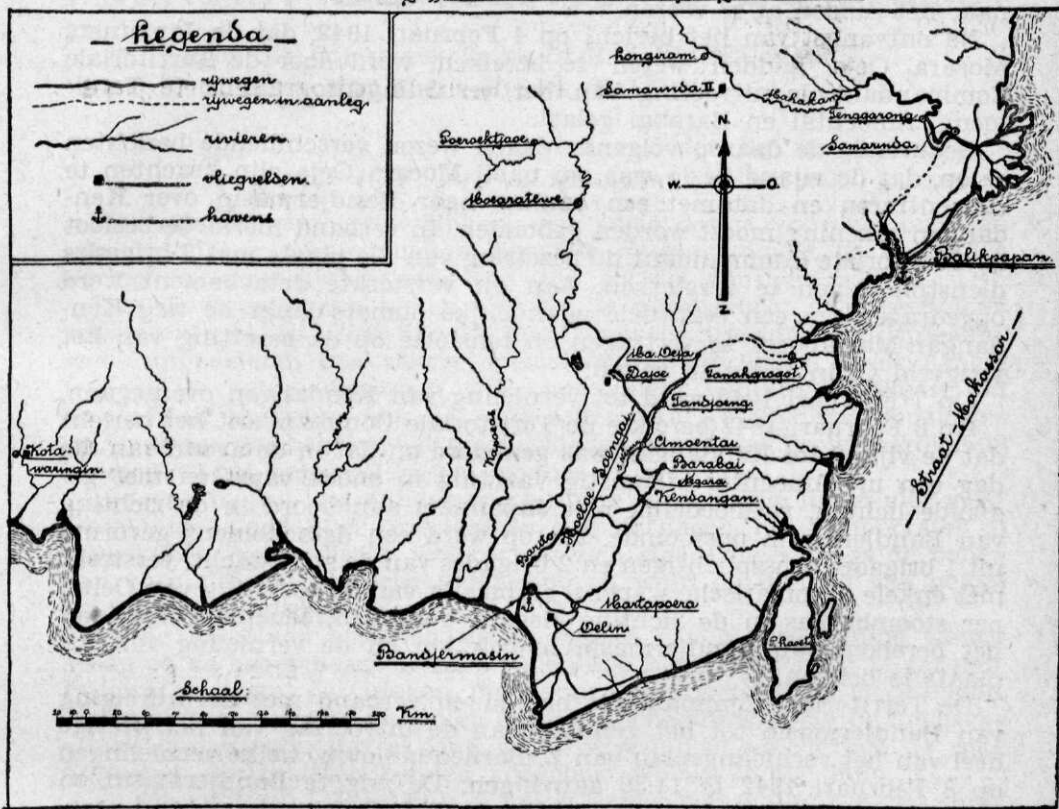
De geoefendheid en bewapening der stads- en landwachten liet echter veel te wensen over, zodat het zich liet aanzien, dat op deze onderdelen geen te grote wissel zou mogen worden getrokken.

II. Verloop van de actie.

Eerst in de tweede helft van de maand Januari 1942 werd de activiteit van de Japanse luchtmacht in Z. Borneo merkbaar.

¹⁾ Sterkte van de brigades variërende van 16—19 man.

Schetskaart van Z.-O. Borneo.
 Behoort bij: „De in Zuid-Borneo in 1942 gevoerde actie.”

Op 20 Januari 1942 werden de eerste vijandelijke jagers boven Bandjermasin en het vliegveld Oelin waargenomen. Mitraillementen hadden in de loop van die maand geregeld plaats, doch veel schade werd niet aangericht.

Op 28 Januari 1942 toen een 8-tal van onze bommenwerpers, welke op doortocht waren naar Samarinda II, op het vliegveld te Oelin waren opgesteld, werden echter 6 bommenwerpers bij een vijandelijke aanval vernield, waardoor een gevoelige slag werd toegebracht.

Na de val van Balikpapan op 24 Januari 1942 nam de spanning uiteraard in Z. Borneo toe, vooral toen in de eerste dagen van Februari 1942 bericht werd ontvangen, dat de Japanner zich in het bezit van Tanah Grogot had gesteld en zijn opmars naar het Zuiden dus was begonnen.

Het zwakke detachement te Tanah Grogot week in de richting Poe-roektjaoe uit, zodat de weg naar het Zuiden voor de vijand open was komen te liggen, in verband waarmede de Territoriale Commandant een patrouille van 10 man afkomstig van het detachement dienstplichtigen van Kendangan versterkt met 5 gemilitariseerde politie-agenten van

Dajoe naar *Moeara Oeja* zond. Voorts werden orders gegeven om alle prauwen en transportmiddelen in de bestuursafdeling *Hoeloe Soengai* naar het Zuiden af te voeren.

Na ontvangst van het bericht op 4 Februari 1942, dat de Japanners *Moeara Oeja* hadden weten te bereiken, werd door de Territoriale Commandant de uitvoering van het vernielingsprogramma te Tandjoeng, Amoentai en Barabai gelast.

Gedurende de daarop volgende dagen wezen verschillende berichten er op, dat de vijand bezig was om nabij *Moeara Oeja* zijn krachten te concentreren en dat met een opmars naar *Bandjermasin* over *Kendangan* rekening moest worden gehouden. In verband hiermede besloot de Territoriale Commandant de bezetting van die plaats met 2 brigades dienstplichtigen te versterken. Aan dit versterkte detachement werd opgedragen om een eventuele vijandelijke opmars langs de weg *Kendangan-Martapoera* te vertragen en tenslotte op de bezetting van het vliegveld *Oelin* terug te vallen.

Op 7 Februari 1942 werd tot vernieling van *Kendangan* overgegaan.

Op 8 Februari 1942 bereikte de Territoriale Commandant het bericht dat de vijand tot *Kendangan* was genaderd en dat in de avond van die dag een uit *Amoentai* afkomstig vaartuig in snelle vaart en met gedoofde lichten, vermoedelijk met Japanners aan boord in de richting van *Bandjermasin* opstoomde. Hierop werd een detachement gevormd uit 1 brigade dienstplichtigen en 2 brigades van de stadswacht, versterkt met enkele automatische wapens, afkomstig van de bezetting van *Oelin*, per stoombarkas in de richting *Negara* gezonden, teneinde de vijand het bereiken van *Bandjermasin* te beletten en de vernieling van die plaats te dekken.

De Territoriale Commandant had nl. in verband met de bedreiging van *Bandjermasin* tot het gelasten van de uitvoering van het overige deel van het vernielingsplan van *Z. Borneo* besloten, welke vernielingen op 8 Februari 1942 te 11.30 aanvingen. De nog te *Bandjermasin* en omgeving aanwezige troepen werden in daarvoor gereserveerde vaartuigen geëmbarkeerd en voeren nadat de vernielingen waren uitgevoerd de *Barito* af met de bedoeling om vervolgens langs de *Kapoeas* het binnenland te bereiken. Het opstomen langs de *Barito* werd in verband met de binnengekomen berichten, welke wezen op het bezetten door de vijand van verschillende plaatsen langs die rivier, niet verantwoord geacht.

In de morgen van de 9e Februari 1942 werd echter van het Hoofdkwartier te *Bandoeng* opdracht ontvangen om naar *Kotawaringin* op te stomen, teneinde aldaar nadere bevelen af te wachten. Laatstgenoemd vliegveld werd op 11 Februari bereikt, van waar op 12 Februari 1942 de afvoer van niet benodigd personeel en van de fysiek minder geschikte militairen naar *Java* aanving, terwijl de overigen bij het detachement te *Kotawaringin* werden ingedeeld. Dit detachement werd door de vijand ongemoeid gelaten, zodat van dit vliegveld tot het laatst toe gebruik is kunnen worden gemaakt.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST VAN DE MILITAIR GENEESKUNDIGE DIENST

door Dir. Off. v. gez. 2e kl. Dr B. J. W. BEUNDERS,
Hfd. Sectie Hygiëne I.G.D.K.L.

In het verleden ligt het heden,
in het nu wat komen zal.

Het zal wel onmogelijk blijken, een juiste datum voor het ontstaan van de militair geneeskundige dienst te noemen, omdat de begrippen oorlog en geneeskunde even oud zijn als de mensheid zelf.

Van de Egyptenaren weten we, dat de geneeskunst daar reeds een zekere ontwikkeling had bereikt, doch vrijwel uitsluitend door priesters werd uitgeoefend; een zekere specialisatie werd hierbij reeds aange-troffen. De eerste chirurgen zijn ongetwijfeld militairen geweest, en zo verhaalt Homerus over de twee zonen van Aesculapius, Podalarius en Machaon, die, behalve dat zij krijgslieden waren, ook grote vaardigheid bezaten in het behandelen van wonden.

We zien hieruit, dat althans de chirurgie reeds in die tijden niet meer werd uitgeoefend door priesters en van de dagen van Hippocrates af ontwikkelde de medische wetenschap zich steeds meer langs de banen van observatie en logische redenering en werd de invloed van geloof en bijgeloof geringer.

Bij de Romeinen was nog weinig sprake van geneeskundige weten-schap en de beoefenaars ervan stonden ook niet bijster hoog in aanzien. Het waren vooral de Grieken, die de medische wetenschap beoefenden. Velen hiervan waren de hoge en edele grondbeginselen van de medische ethiek van Hippocrates al lang weer vergeten en probeerden de rijke Romeinen dik te laten betalen voor hun geneeskundige hulp.

Zo schreef Cato (234—149 v. C.) over deze geneesheren aan zijn zoon: „Ze hebben gezworen alle barbaren te doden met hun zg. geneesmiddelen en zij noemen ons barbaren. Onthoud goed, dat ik je verbied een genees-heer te nemen.”

In de loop der tijden vond natuurlijk een zekere assimilatie plaats en ontwikkelde zich in het Romeinse rijk een geneeskunde, die wortelde in de Griekse wetenschap. Ook is het wel zeker, dat de Romeinen bij hun legioenen reeds officieren van gezondheid hadden ingedeeld, wier taak het was de gewonden te verzorgen.

Veel veranderingen hadden in de daarop volgende eeuwen niet plaats; de wapenen waarmee gevochten werd, bestonden vnl. uit pijlen, lanssen en steek- en houwwapenen, zodat het werk van de medici van die dagen vnl. bestond in het verzorgen van wonden door deze wapenen veroor-zaakt.

Een grote verandering trad natuurlijk op na de uitvinding van het buskruit. De geheel veranderde aard van de oorlogsverwondingen gaf aanleiding tot publicatie van boeken over dit onderwerp. Genoemd kan bijv. worden het werk van Thomas Gale, „An excellent Treatise of Wounds made with Gonneshot”, hetwelk in 1563 verscheen. Uit die tijden zijn ons behalve de naam Gale nog overgebleven de naam van

Ambroise Paré en enkele anderen, maar het zou weer ruim 200 jaar duren, voor grote veranderingen plaats vonden.

Deze verandering kwam met de persoon van Larrey, die door velen wel beschouwd wordt als de grondlegger van de militaire geneeskunde. Larrey, die van 1766—1842 leefde, was afkomstig uit de Pyreneeën en werd opgevoed door een oom, die officier van gezondheid was, verbonden aan het hospitaal van Toulouse. Alle veldtochten van Napoleon werden door hem meegemaakt. Reeds in het begin van zijn loopbaan voerde hij de zg. „Ambulances volantes” in, lichte tweewielige wagentjes door twee paarden getrokken, die snel in de eerste lijn konden komen. Onder de troepen was Larrey enorm populair en ook Napoleon, die hem „Baron de France” maakte, was zeer op hem gesteld en liet hem bij zijn dood een bedrag van 100.000 Francs na, („aan de meest edele man, die ik ooit heb gekend”).

Larrey was een voorstander van onmiddellijke amputatie, wanneer een been niet gered kon worden, en bij zware verwondingen of gecompliceerde breuken van armen of benen was in die dagen amputatie dan ook regel. Aangezien men van infectieziekten nog weinig of liever helemaal geen begrip had, was de sterftkans buitengewoon groot en bedroeg meer dan 50 %. Wel was er een enkele mededeling geweest over het verband tussen rotting en eventueel levende wezens — de abt Spalanzoni toonde in 1765 aan, dat men rotting kon voorkomen, door vloeistoffen te verhitten in goed gesloten flessen — maar een verband tussen de rottingsverschijnselen en bacteriën werd nog niet gelegd.

Merkwaardig is, dat toch reeds in die tijd van deze vondst van Spalanzoni gebruik werd gemaakt, nl. door de Parijse banket- en pasteibakker Appert, die voor Napoleon voedingsmiddelen door verhitting, in goed gesloten vaten conserveerde.

De persoon van Larrey heeft een enorme invloed uitgeoefend op de militaire geneeskunde, een invloed, die zich over de gehele wereld heeft uitgestrekt. Vanzelfsprekend zijn uit die tijd nog andere grote namen te noemen. Ook in Engeland, Duitsland en Rusland traden grote figuren naar voren. Het zou in het bestek van dit artikel evenwel te ver voeren, hierop dieper in te gaan.

Wat echter in deze periode opvalt, is de overheersende invloed van de chirurgie, waarbij na de Krim-oorlog in 1857 ook de verzorging van de gewonden kwam. Ook al had Larrey reeds grote zorg voor zijn gewonden, zo was het toch vnl. het baanbrekende werk van Florence Nightingale, dat aandacht vroeg voor de verpleging en nadat de eerste school voor verpleegsters in 1860 in het St. Thomas Hospital was opgericht, werd deze door talrijke andere gevolgd.

Van de oudste tijden af tot dit ogenblik was de taak van de militair geneeskundige dienst evenwel vnl. gericht op behandeling, vervoer en verpleging van oorlogsgewonden. Wat waren nu de resultaten?

Afgezien van de zeer kleine strijdmachten van de grijze oudheid, hebben steeds alle legers veel meer te lijden gehad van ziekte dan van oorlogshandelingen. De enorme verliezen van Napoleon werden vnl. door ziekte veroorzaakt. Zo stierven van de 28.000 Beieren uit zijn leger 26.000 aan vlektyphus. Tot aan de eerste wereldoorlog 1914—1918 zijn de verliezen aan mensenlevens door de strijd altijd een te verwaarlozen onderdeel geweest van die door ziekte.

Alleen al van een ziekte als bijv. vlektyphus is een indrukwekkende

lijst op te stellen, te beginnen met het beleg van Granada in 1489, het beleg van Napels in 1528, het beleg van Metz in 1552, de Napoleontische oorlogen, de Krim-oorlog, de wereldoorlog 1914—1918, die in Servië onder de burgerbevolking 500.000 sterfgevallen aan vlektyphus voor zijn rekening nam, en in Rusland na 1918 nog een pandemie van 30.000.000 gevallen, met 3.000.000 doden, veroorzaakt. Hetzelfde kan van andere ziekten gezegd worden, als bijv. typhus, die gedurende de Boerenoorlog, op een sterkte van 200.000 man nog ruim 57.000 slachtoffers maakte.

Ondanks alle zorgen besteed aan gewonden, als vervolmaking van talrijke chirurgische ingrepen, betere verpleging en hospitalisatie, waren de resultaten van de Militair Geneeskundige Dienst betrekkelijk gering, hetwelk vnl. veroorzaakt werd door het gebrekkige inzicht in het wezen van de infectieziekten.

Hoewel de geniale Pasteur reeds voor 1870 geweest was op het voorkomen van bacteriën, werd hij vooral van medische zijde sterk tegengewerkt en hij had zich daarom na de Frans-Duitse oorlog van 1870—'71 meer met ziekten van wijn en bier bezig gehouden.

In 1876 verscheen van de hand van Robert Koch een verhandeling over miltvuur en in de nu volgende periode werden door Pasteur, Koch en hun leerlingen talrijke verwekkers van infectieziekten ontdekt. In 1880 ontdekte Lavéran, een Frans officier van gezondheid, de verwekker van de malaria, terwijl in 1898 door Ronald Ross, een Engelse officier van gezondheid, aangetoond werd, dat muskieten als overbrengers van de malaria fungeerden.

Geheel nieuwe wegen gingen open en zonder overdrijving kan gezegd worden, dat bij de ontdekking, bestrijding en overwinning van talrijke infectieziekten, de militaire geneeskundigen een eerste viool speelden.

Ondanks deze pioniersarbeid van officieren van gezondheid, als Lavéran, Sir Ronald Ross, Walter Reed, Sir Davis Bruce, Dutton en vooral ook Gorgas (Panamakanaal) duurde het toch nog tot 1914—1918 voor enigermate werd geprofiteerd van de door hen, onder dikwijls zeer moeilijke omstandigheden, verrichte arbeid.

Hoewel de organisatie van de Militair Geneeskundige Diensten ook in 1914—1918 nog geenszins was aangepast aan de zo juist, door de wetenschap ontsluitte werkelijke toestand, en het bijv. in het Franse leger nog tot eind 1915 zou duren, voordat de prophylactische inenting tegen typhus werden uitgevoerd, toonden vooral de Engelsen, dat zij toch iets hadden geleerd van hun laatste oorlog (1902). Gedurende de eerste Wereldoorlog zien we dan ook, dat talrijke hygiënische maatregelen worden genomen, verplichte immunisaties worden ingevoerd enz. enz. Ook worden scholen opgericht voor propagering van juiste hygiënische maatregelen, als zorg voor latrines, afvalvaten, vliegen en rattenbestrijding enz. enz.

De resultaten werden vooral in Europa duidelijk. Immers voor het eerst in de geschiedenis waren er aan het Westfront bijna evenveel gewonden als zieken. Niettegenstaande dit, in dit verband verheugende resultaat, was het op andere fronten minder mooi en bedroeg de verhouding zieken: gewonden in Vlaanderen 1,3:1, voor Macedonië was het 27:1 (malaria) en in Oost-Afrika 33:1 (darmziekten, als typhus en dysenterie). Ook in de eerste Wereldoorlog overtrof het aantal zieken nog vele malen dat der gewonden.

Hoe was de toestand hier te lande? De gewijzigde taak van de Mili-

tair Geneeskundige Dienst, die naast de zorg voor gewonden en zieken, ook een preventieve taak kreeg, leidde gedurende de mobilisatie 1914—1918 tot het aanstellen van een zg. Hygiënist van de Koninklijke Landmacht.

Zeer sterk was in die jaren de critiek op de Militair Geneeskundige Dienst, die werd aangeduid met namen als Militair geenszins kundige Dienst en dergelijke meer en die tenslotte culmineerde in een aantal artikelen in de Nieuwe Amsterdammer van 26 Februari, 4 en 11 Maart 1916, waarin eens een boekje werd opgedaan over de toestand in de militaire Hospitalen, met name te Amsterdam.

Het lezen van deze artikelen kan ook nu nog een ieder, die in dit onderwerp belang stelt, worden aanbevolen, en ik zeg niet teveel, wanneer ik beweer, dat sommige van de toen als schandig beschreven toestanden nog bestaan.

Door de toenmalige Minister van Oorlog werd, waarschijnlijk mede als gevolg van de publicatie van deze artikelen en aandrang uit „de Kamer” op hem uitgeoefend, een Commissie ingesteld, die als zg. Commissie Ruijsch na 1½ jaar een rapport het licht liet zien, dat zelfs voor onze tijd nog zeer behartigingswaardige dingen weet te zeggen.

Toch heeft de arbeid van deze Commissie niet de waardering gevonden, die ze ongetwijfeld verdiende. De hopeloze afbraak van het leger na 1918, die tot 1938 heeft voortgeduurd, kan m.i. hiervoor wel verantwoordelijk worden gesteld.

Hoewel het aanstellen van een Hygiënist van de Koninklijke Landmacht ongetwijfeld een verbetering betekende, bleef echter de nadruk, hier te lande op de militaire hospitalen gelegd, en werd ook uit de Chefs van de beide hospitalen Utrecht en Den Haag de I.G.D.K.L. gekozen.

Hierbij kreeg men dus altijd een speciale „verzorgingsman” (curatieve Geneeskunde) als hoofd van de Militair Geneeskundige Dienst en was de mogelijkheid een speciale „voorzorgsman” (preventieve geneeskunde) als zodanig te benoemen organisatorisch vrijwel uitgesloten. Dat daarentegen juist voor een leger de preventieve geneeskunde belangrijker moet worden geacht dan de curatieve, behoeft in het licht van de gegeven feiten geen verdere bewijzen.

Voor het heden kan dus worden volstaan met de opmerking, dat, hoeveel belangrijker de verzorging van gewonden en zieken op zich zelf ook is, niettemin meer aandacht moet worden besteed aan de preventieve geneeskunde. De Engelsen drukken dit aardig uit in hun gezegde: „An Army exists to go to war, not to hospital”.

Vragen we ons nu af, wat de toekomst zal zijn van de Militair Geneeskundige Dienst, dan spreekt het welhaast vanzelf, dat de ervaringen gedurende de laatste wereldoorlog opgedaan, een belangrijke bijdrage tot de beantwoording van deze vraag zullen kunnen leveren.

Hiernaast evenwel moet ook grote betekenis worden toegekend aan de vorderingen, die de medische wetenschap de laatste 30 jaren heeft gemaakt; trouwens de meeste van de ervaringen, opgedaan gedurende de jaren 1939—1945, waren in eerste instantie hiervan het gevolg. Naast de vervolmaking van talrijke preventieve maatregelen, zou ik dan willen wijzen op de zeer grote betekenis, die het wetenschappelijk onderzoek voor de moderne oorlogvoering heeft gekregen.

Een indrukwekkend beeld van deze betekenis kan men krijgen, wanneer men de pas uitgekomen Amerikaanse werken „Advances in Mili-

tary Medicine" bestudeert. Alleen al een beschouwing van de inhoud laat zien, op welk terrein de toekomstige taak van de Militair Geneeskundige Dienst moet worden gezocht. Naast voeding, kleding, klimaat, waterzuivering, malaria en bestrijding ongedierte (ratten, vliegen, muskieten enz.) nemen luchtvaartgeneeskunde, chemische strijdmiddelen, psychiatrie en oorlogschirurgie de voornaamste plaats in; verreweg het leeuwenaandeel van de verstrekte gegevens heeft betrekking op preventieve geneeskunde.

Niet alleen de Amerikanen en Engelsen, ook de Russen leverden belangrijke bijdragen tot de militaire geneeskunde gedurende de laatste oorlog. Ik wijs o.a. slechts op een publicatie van de Generaal-Majoor van de Geneeskundige Dienst U.S.S.R. T.E. Boldijrev, gepubliceerd in 1943, over epidemiologische problemen in oorlogstijd.

Deze voordracht is het begin van een serie van 15 voordrachten van Russische medici, waarvan de eerste Engelse uitgave in 1945 verscheen. Wat zowel bij de Amerikanen als Russen opvalt, is de nauwe samenwerking tussen de burger- en militaire deskundigen, en het is naar mijn mening deze richting, waarin we de toekomstige ontwikkeling van de Militair Geneeskundige Dienst moeten zien.

Vooraf bij een vredesorganisatie is een leger te klein om een staf van deskundigen te kunnen aantrekken, ook al kan men voor de beantwoording van talrijke vragen deze deskundigen moeilijk missen.

De enige manier om hieraan tegemoet te kunnen komen is het aanstellen van vaste of consulterende adviseurs uit de burgermaatschappij en het opdragen van bepaalde onderzoeken aan instellingen of lichamen, die daarvoor speciaal geoutilleerd zijn.

Zo zijn bijv. voedingsproblemen, zowel voor burgers als militairen van belang. Wanneer evenwel een burgerlijke instelling als de voedingsraad bestaat, is het volslagen overbodig daarnaast een **militaire** voedingsraad te creëren. Precies hetzelfde geldt voor bijv. luchtvaartproblemen, ook hierbij is samenwerking tussen burger- en militaire autoriteiten een eerste vereiste.

Nemen we alle bovengenoemde factoren in aanmerking, dan lijkt het het meest voor de hand liggend voor een toekomstige en betere organisatie van de Militair Geneeskundige Dienst, een verdeling door te voeren in een aantal hoofdgroepen nl.

1. <i>Instructieve</i>	groep, sectie of afdeling.
2. <i>Preventieve</i>	" " " "
3. <i>Curatieve</i>	" " " "
4. <i>Wetenschappelijke</i>	" " " "

1e. *Instructieve Afdeling.*

Hieronder vallen alle militair geneeskundige opleidingen. Het heeft m.i. geen nader betoog, dat deze opleidingen militair moeten blijven. De eisen, die aan de zieke drager gesteld worden zijn heel andere, dan de eisen, die men in de burgermaatschappij stelt en men heeft militaire training nodig om hieraan te kunnen voldoen.

Hetzelfde geldt voor het personeel van de veldhospitelen, terwijl er ook wel niemand meer is, die militaire vorming van artsen overbodig vindt. Ook de opleiding voor speciale beroepen, als watercontroleurs, hygiëne soldaten en het onderwijs van troepencommandanten in een-

voudige hygiënische maatregelen en de betekenis hiervan zijn onderdelen, die men in de burgermaatschappij tevergeefs zoekt.

Met de instructieve afdeling is dus in 't kort alles bedoeld, wat onder de geneeskundige opleidingen valt, dus Korps Geneeskundige Troepen met Kaderschool, S.R.O.G.D., School voor Hygiëne en Preventieve Geneeskunde.

2e. *Preventieve Afdeling.*

Hieronder vallen alle afdelingen, die zich bezig houden met geneeskundige voorzorg, dus bijv. keuringen, psychiatrische voorzorg, tandheelkundige voorzorg en hygiëne.

3. *Curatieve Afdeling.*

Hieronder vallen alle hospitalen, kantonnementsziekenverblijven, pharmaceutische hulp, in het kort alle voorzieningen van de zieke en gewonde soldaat.

4e. *Wetenschappelijke Afdeling.*

Voor de toekomst zal dit waarschijnlijk de belangrijkste afdeling worden; deze afdeling zal behalve een klein aantal militairen, een groot aantal burger-medewerkers moeten kunnen aantrekken en gerechtigd moeten worden bepaalde, voor het leger belangrijke onderzoekingen aan andere lichamen te mogen opdragen.

Het creëren van zuiver militaire laboratoria acht ik onuitvoerbaar en ongewenst, het is gemakkelijk in te zien, dat deze instituten wel buitengewoon oneconomisch moeten zijn.

Het spreekt vanzelf, dat het hier gegeven schema, maar een zeer oppervlakkig karakter draagt en niet de pretentie heeft, hiermee een oplossing gegeven te hebben voor de talloze moeilijkheden, die de M.G.D. ongetwijfeld nog te wachten staan.

De bedoeling is ook meer gewezen te hebben op enkele stadia, die de M.G.D. gedurende haar ontwikkeling heeft doorgemaakt of nog doormaakt en waarbij we dus kunnen onderscheiden:

- 1e. het verleden met zijn zorg voor gewonden en zieken, inrichten van hospitalen e.d.
- 2e. Het heden, met naast de bovengenoemde onderdelen de steeds grotere invloed van de preventieve geneeskunde.
- 3e. De toekomst, met de waarschijnlijk steeds grotere invloed van het wetenschappelijke onderzoek op de M.G.D.

Wanneer we deze gang van zaken als juist erkennen, valt het onmiddellijk op, hoever de tegenwoordige organisatie van de M.G.D. nog hiervan verwijderd is. Zelfs de critiek van 1916 en het werk van de Commissie Ruijsch zijn niet in staat geweest grote veranderingen teweeg te brengen, en met name spotten onze meeste militaire hospitalen met alle moderne begrippen over ziekenhuisbouw, met uitzondering van het Militair Hospitaal te Utrecht.

De ontwikkeling van de medische wetenschap heeft nu evenwel een dergelijke hoogte bereikt, dat het m.i. ook niet langer verantwoord is deze hospitalen te handhaven. Immers voor de talrijke specialisten

bestaat te enenmale geen voldoende werkgelegenheid meer binnen het raam van de M.G.D. Nu kan men dit probleem oplossen door de officieren van gezondheid-specialisten, naast hun militaire, ook burgerpraktijk te laten uitoefenen — zoals al sinds jaar en dag de gewoonte is — dan nog kan men zich echter afvragen of het economisch verantwoord is, deze hospitalen met hun grote staven te handhaven. De gewone ziekenhuisstatistiek toch luidt, dat een aantal van 4—5 ziekenhuisbedden per 1000 man bevolking een voldoende dekking oplevert. Uit Nederlandse cijfers is mij bekend, dat 300 bedden per 100.000 man bevolking voldoende is. Dit geldt dan voor een willekeurige bevolkingsgroep van vrouwen, kinderen, ouden van dagen enz., voor een leger in vredetijd kan dus beslist een kleiner aantal voldoende worden genoemd. In dit licht bezien zou dus het Militair Hospitaal te Utrecht voldoende opname-capaciteit bezitten, om al onze behoeften te dekken. Toch wijzen onze cijfers uit, dat meer bedden noodzakelijk zijn en m.i. is dit vnl. het gevolg van het feit, dat in de M.G.D. de grootste moeilijkheid gevormd wordt, doordat de soldaat te ziek is voor de kazerne, maar niet ziek genoeg voor het hospitaal. In de hospitalen lagen altijd talrijke patiënten, die in de burgermaatschappij ziek te bed liggen, deze categorie beïnvloedt onze hospitaalopname zeer ongunstig. Het inrichten van goed ingerichte kantonnementsziekenverblijven lijkt hiervoor de enige logische oplossing. Uit ervaring weet ik, dat men hiermee een groot deel van de moeilijkheden oplost.

Het is achteraf ook gemakkelijk in te zien, waarom in 1916 de critiek voor een belangrijk gedeelte gelijk had met zijn aanmerkingen, immers geen enkele militaire ziekeninrichting kon in deze dagen een vergelijking met overeenkomstige burgerinstellingen doorstaan. Ook nu nog is dit zeker niet het geval, al is reeds veel verbeterd door het invoeren van vrouwelijk personeel als verpleegsters.

De redenen zijn gemakkelijk aan te wijzen en werden hierboven reeds genoemd, het leger in vredetijd levert te weinig echte ziekenhuisgevallen op. Voor mij persoonlijk staat dan ook wel vast, dat het overbrengen van „echte” zieke militairen in burgerziekeninrichtingen vele voordelen biedt en ook veel economischer zal zijn.

Bovendien is het aanzien van de M.G.D. ten opzichte van de buitenwereld allerminst gebaat bij de instandhouding van ouderwetse hospitalen, die alle nog de geest van een eeuw geleden ademen.

Men zal tegenwerpen, dat het toch noodzakelijk is, dat ook de zieke en vooral de gewonde militair goed behandeld wordt. Zeker is dit waar, maar de soldaat, die voor een blindedarmontsteking geopereerd moet worden, is in elke burgerziekeninrichting in zeker even goede handen, als in welk militair hospitaal ook.

Voor de gewonde militair komt het enigszins anders te staan, maar dan leven we in oorlogstijd, een tijd, waarin alleen militaire belangen van betekenis zijn. Dan is het ook mogelijk gehele ziekeninrichtingen met hun staven in militair verband op te nemen, een chirurg blijft chirurg, ook al draagt hij een „battledress”.

De speciale militaire verzorgingseenheden, zoals bijv. de bloedtransfusiedienst zullen altijd nodig blijven, hetzelfde geldt voor de speciale onderdelen, als plastische chirurgie en rehabilitatie.

Waarop evenwel m.i. niet genoeg de nadruk gelegd kan worden, is

het feit, dat voor de legerleiding de gezonde soldaat betekenis heeft, en niet de zieke. We zien dan ook, dat overal ter wereld, ook al wordt aan de zieke militair de grootste zorg besteed, de maatregelen, welke kunnen leiden tot het behoud van gezondheid en het voorkomen van ziekten, de voornaamste taak uitmaken van de M.G.D.

Het is van het grootste belang, welke kleding in een bepaald klimaat noodzakelijk is; het is van betekenis welke voeding als de beste moet worden gekozen. Het is nodig om te weten, hoeveel water een soldaat in de tropen gedurende zware oefeningen gebruikt om fit te kunnen blijven, terwijl het van even grote betekenis is de juiste samenstelling van nooddrantsoenen te vinden.

Het leger geeft hiertoe de gelegenheid. Men kan compagnieën uitrusten met verschillende soorten kleding en uit het experiment de juiste kleding bepalen; men kan onderdelen bijv. eiwitvoeding van verschillend gehalte geven en medisch nagaan, wat of noodzakelijk moet worden geacht bij bepaalde lichamelijke prestaties.

Vrijwel nergens in de burgermaatschappij heeft men de gelegenheid dergelijke, voor het leger béslist noodzakelijke gegevens te verzamelen, maar juist de verwerking van deze gegevens is de taak van de M.G.D. De bestrijding en het voorkomen van infectieziekten is in een leger veel gemakkelijker dan in de burgermaatschappij. Juist de discipline, die in een leger noodzakelijk is, maakt het mogelijk regelingen te treffen, die algemeen worden nageleefd. M.i. is dit alles de primaire taak van de M.G.D., en één van de lessen, welke de zo juist afgelopen wereldoorlog ons heeft geleerd. Dat hierbij op de duur vanzelfsprekend de nog altijd aanwezige scheiding tussen geneeskundige diensten van leger en marine zal komen te vervallen, is gemakkelijk in te zien, ook al hebben luchtmacht, marine en leger zeer verschillende problemen, zo vallen ze alle toch binnen het raam van de preventieve geneeskunde of van het wetenschappelijk onderzoek. Scheiding te maken in het curatieve gedeelte, in casu de hospitalen, heeft reeds lang geen zin meer. Een vlieger, een matroos of een huzaar vragen bij dezelfde ziekte gelijke zorg en dezelfde behandeling.

De toekomstige leiders van de M.G.D. zullen zich er ongetwijfeld rekenschap van moeten geven, dat de veranderingen, die de laatste 30 jaar én in de medische wetenschap én in de oorlogvoering hebben plaats gevonden, ons tot wegwijzer zullen moeten strekken bij de organisatie van morgen.

31 Mei 1948.

HULPMIDDELEN BIJ HET ONDERWIJS

door Luitenant-Kolonel A. C. J. VAN DE VEN,
Commandant 3e Mitr. Bataljon.

In Juni 1947 bracht de demonstratie-groep van het Directoraat der Infanterie een bezoek aan het 3e Mitrailleur-Bataljon te Venlo. De gehele dag werd gedemonstreerd hoe men instructie moet geven en vooral de hierbij getoonde hulpmiddelen trokken de bijzondere aandacht.

Terugkerende van de demonstratie, ontspon zich hierover een levendig gesprek en gaandeweg ontstond het idee om zelf eens iets aan te pakken.

„Elk peloton zijn eigen hulpmiddelen voor het onderwijs. Zelf ontwerpen wat we nodig hebben.” Dit waren de leidende gedachten toen de volgende dag de officieren, vaandrags, onderoff. en korporaals bij elkaar waren en het plan ter sprake werd gebracht.

Spoedig bleek, dat werkkrachten aanwezig waren; tekenaars, knutselaars, technische werkers maakten zich bekend en onder leiding van de Luit. v. d. Velden, leerling van de Kunstacademie te 's-Hertogenbosch, werd direct begonnen. Groepen werden gevormd voor elke tak van onderwijs waarvoor iets moest worden voorbereid en spoedig bleek de animo. Nu moest er gestudeerd worden en dienden voorbeelden te worden verzameld.

Gegevens werden gezocht en men bedacht hoe een bepaald voorwerp in beeld moest worden gebracht. Hij, die wat had liggen kwam er mee voor de dag, hield een voordracht over het onderwerp en daaruit ontstonden nieuwe gedachten. Engelse voorschriften werden gevraagd, het maandblad „Visual training” werden door de Commandant ter beschikking gesteld, Duitse boekjes hadden hun nut.

De Kapitein v. Dormolen gaf aan de hand van zijn uitvoerig dictaat, in Engelse trainingstijd samengesteld en voorzien van vele schetsen, aanwijzingen, en spoedig konden de groepen aan de slag. Dag na dag is er gewerkt, getimmerd, gevijld en getekend en onder grote medewerking van de meester-geweermaker en de M.O.B.D. kwamen modellen tot stand. De leider van het atelier, spoedig „Miba atelier” genoemd, was een vaardig tekenaar en gesteund door tekenaars uit het onderofficiers korps kwam heel wat tot stand.

Opmerkelijk was hoe men improviseerde en hoe van alle kanten hulp bij dit interessante werk kwam opdagen. Voor elk van de volgende onderwerpen was een groep gevormd:

Zandbak-oefening.
Theorie in rangen en graden.
Kaartlezen.
Maskering.
Organisatie peloton en compagnie.
Techniek der wapens.

Vuurtraining.
Carriër drill.
Stelling en gevechtsdrill.
Tactiek en patrouilledienst.
Ballistiek.
Doelaanwijzing.

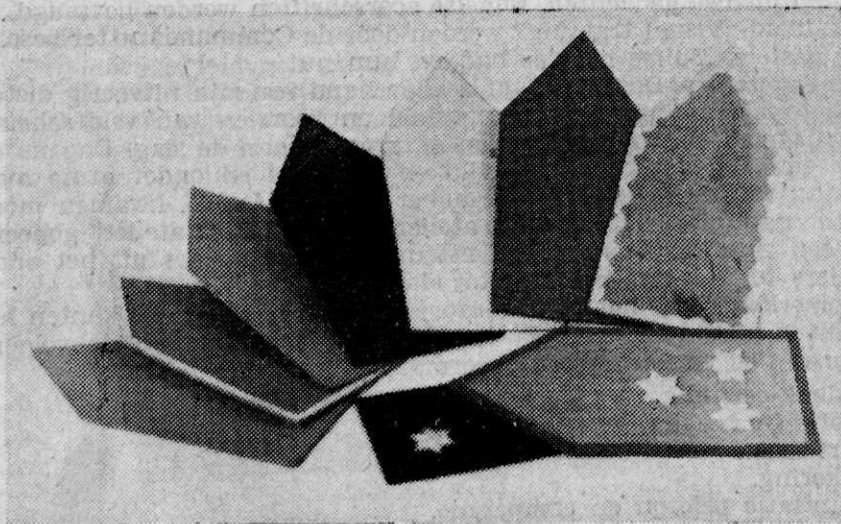
De zandbak had bijzondere belangstelling. Aanvankelijk wist men niet goed, hoe deze te gebruiken. De bak was wel aanwezig, maar meer ook niet.

Door het houden van oefeningen op de zandbak en van een voordracht aan de hand van een rijk geïllustreerd artikel in „Visual Training” werd de animo gewekt en spoedig werden modellen van terreinvoorwerpen gemaakt.

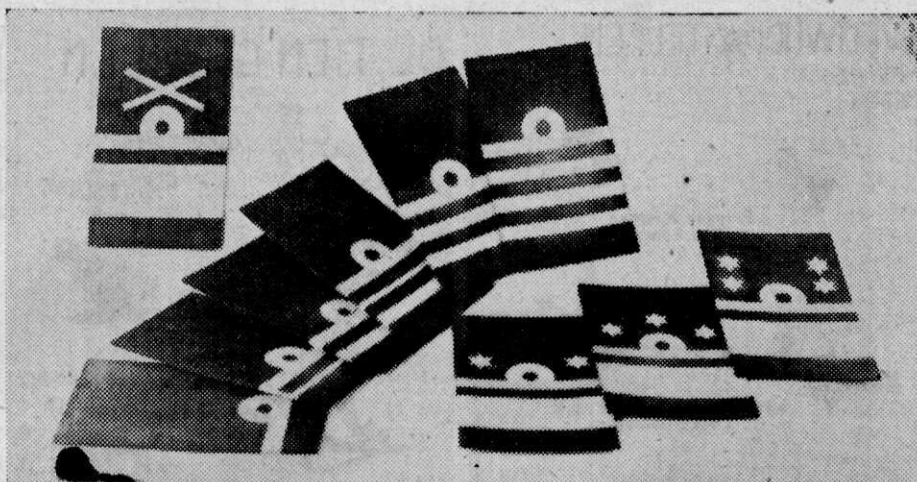
Bij de oefening kwamen van zelf vele andere punten van onderwijs, zoals *Organisatie* en *Stellingen en gevechtsdril* naar voren en zo ontstonden modellen van een carriër-peloton en tekeningen, aan de hand waarvan beter onderricht kon worden gegeven.

Vooraf de tactiek en de vuurdrill bieden gelegenheid tot het ontwerpen van instructieplaten. Niet minder dan 62 platen zijn ontstaan, waarop het te behandelen onderwerp op zeer overzichtelijke wijze is aangegeven. „Zien en horen” zijn praktisch in toepassing gebracht en hebben hun nut bewezen gedurende de opleiding van Augustus 1947 en de daarop volgende maanden.

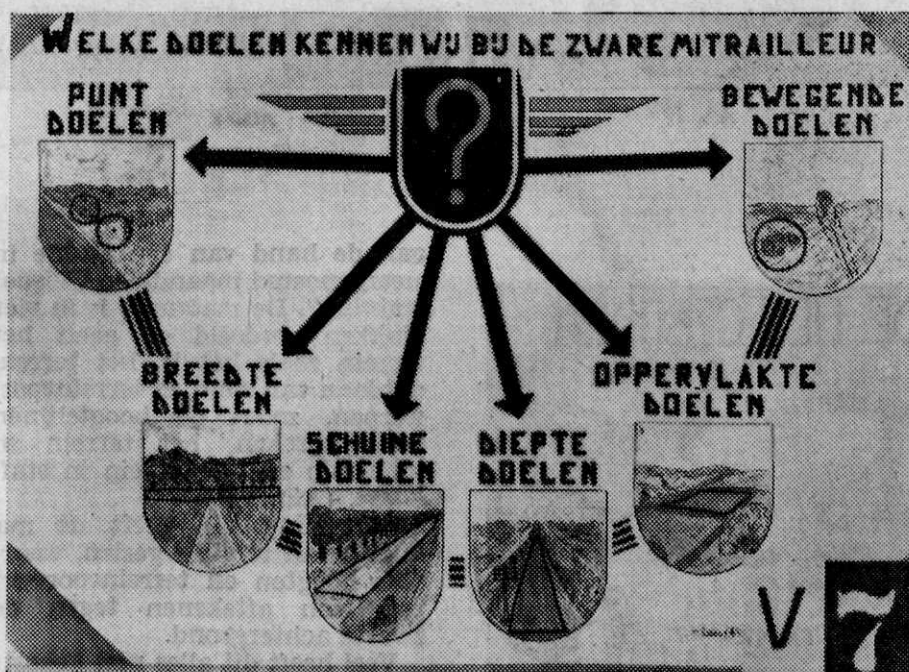
Aardig zijn de modellen voor het geven van onderricht in de rangen. Hier is het „zien, horen en handelen” verenigd, want de man mag met behulp van losse sterren zelf rangen uitleggen. De aandacht van de lezer moge gevestigd worden op afb. III: „Welke doelen kennen wij bij de Zwarte mitrailleur”. Deze plaat geheel ontworpen en uitgevoerd door de sergt. Hofman, geeft de man een zeer sprekend beeld van de doelen, een voorstelling, die de soldaat gemakkelijk en voorgoed zal onthouden.

Afb. I

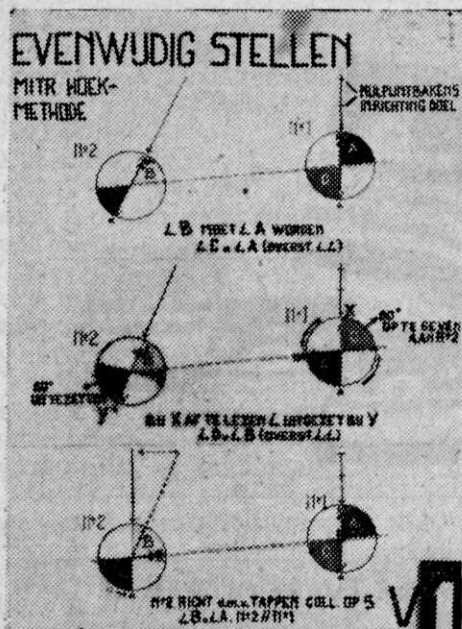
Afb. II

Afb. III

Afb. IV geeft een duidelijk beeld van het evenwijdig stellen der stukken, een handeling die nog al eens moeilijkheden geeft bij de soldaat.

Afb. V en VI geven een humoristische voorstelling van de technische behandeling der wapens. De wijze van voorstellen is hier zo, dat de man het al weet voordat de les is aangevangen. Het onderwerp kaartlezen is zeer interessant voor de man en tot dat doel is een maquette gemaakt

Afb. IV

Afb. V

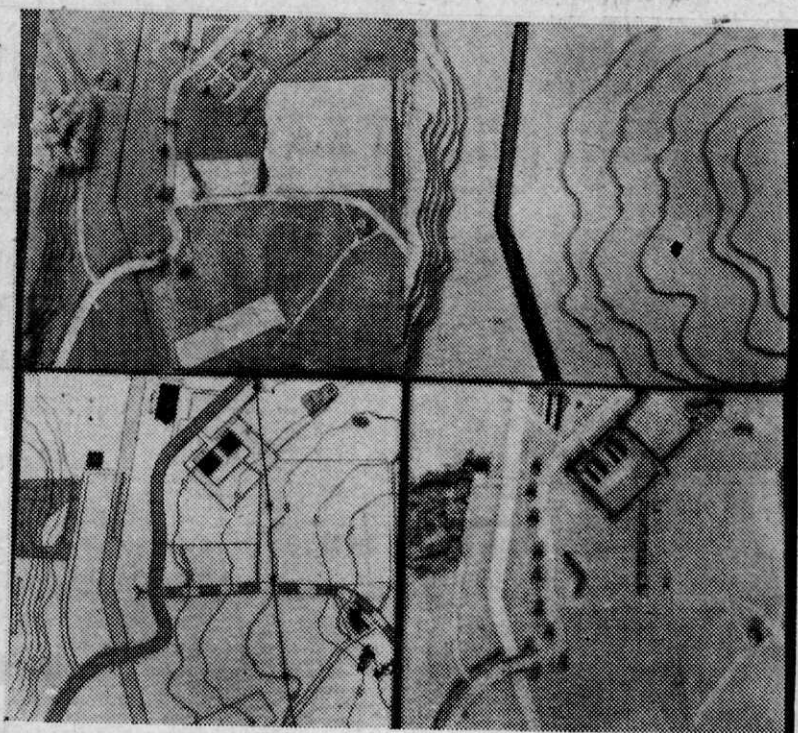
Afb. VI

aan de hand van een stukje in meergenoemd maandblad „Visual training”. De maquette is in vier stukken verdeeld en geeft het terrein zoals het is, het terrein ontdaan van zand en terreinvoorwerpen, zodat de hoogtelijnen meer spreken, het terrein in luchtfoto en het terrein in stafkaart. (Afb. VII).

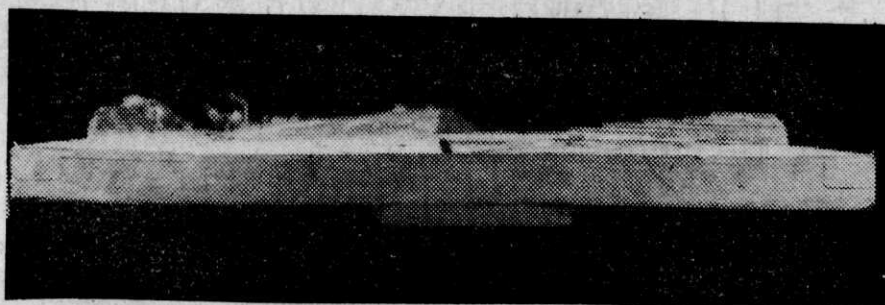
Afbeelding VII geeft de maquette van terzijde gezien, waardoor hoogten en terreinvoorwerpen zich aftekenen tegen de zwarte achtergrond.

Veel heeft dit alles niet gekost: papier, penselen, verf en verder veel materiaal-afval van de bouwwerken van de Genie.

Met enthousiasme, liefde voor het vak en enige handigheid kan veel tot stand komen en het werk wordt rijkelijk beloond tijdens de opleiding.

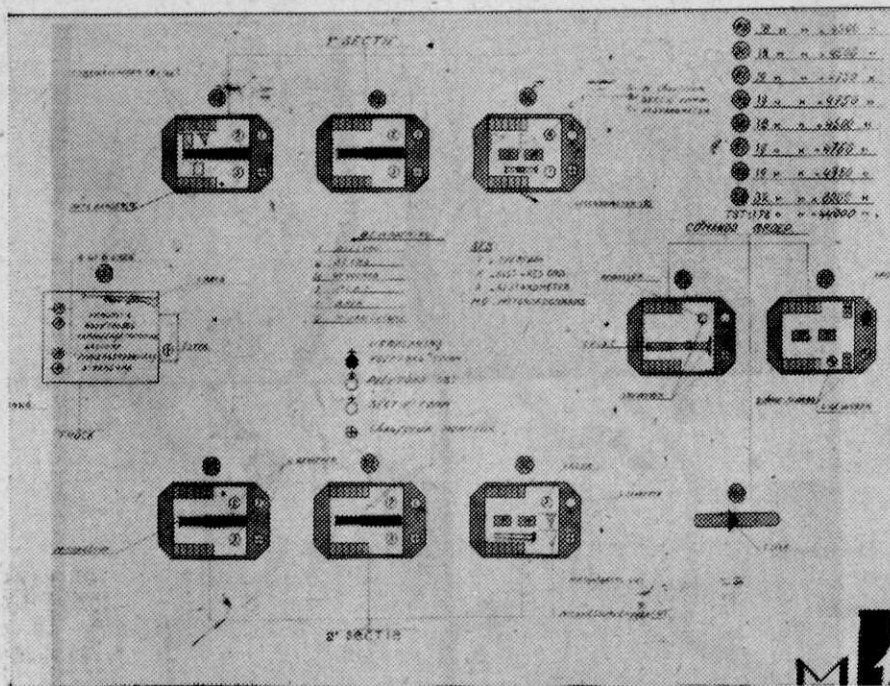
Afb. VII

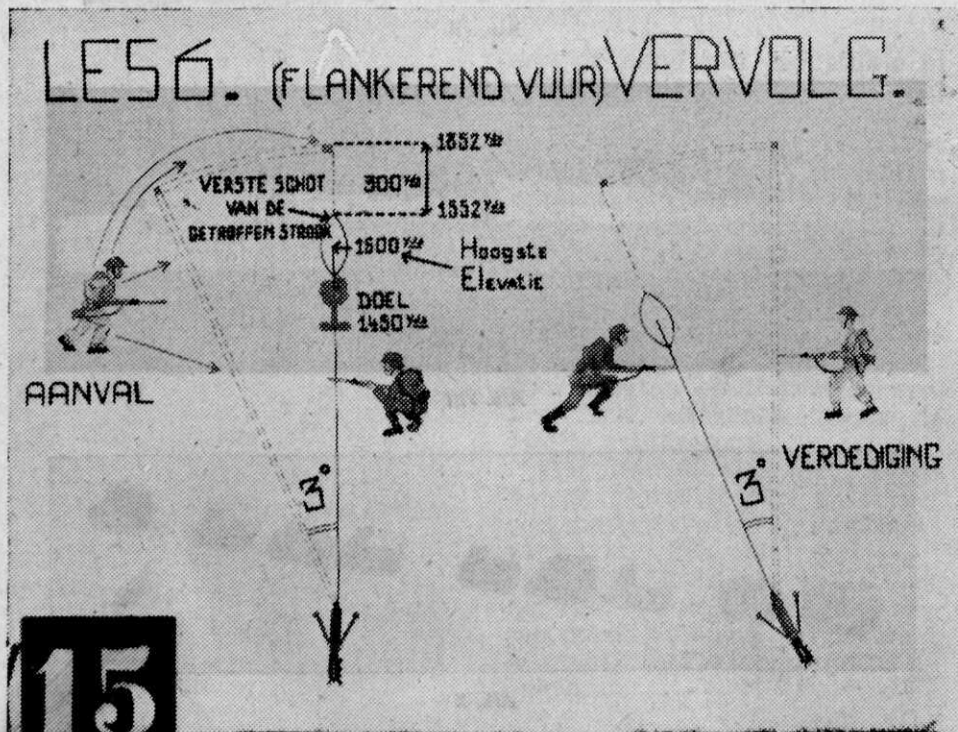
Afb. VIII

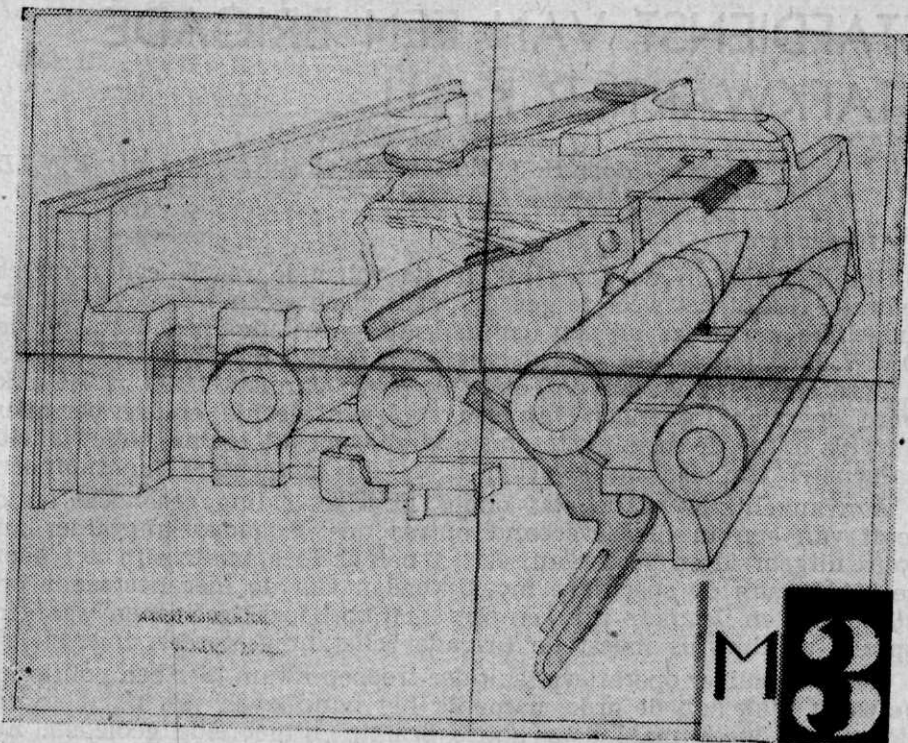

Afb. X

Afb. IX

Aanbrengrichting Vickers 7.7 mm.

E 55 (VUURBEVELEN) SCHUINDOEL

1406 1506

N°1 - 1300 } AFSTAND
 N°2 - 1400 }

AANDUIDING
 N°1 - RE-HELFT } METHODE
 N°2 - LI-HELFT }

BREEDSPREIDEN
 RICHTEN
 ZUWIND
 TEMPO
 VUUR!

STOP!! - ALLEN MEER 50!
 TOP!! - ALLEN OP 100!
 DEBBELAN-STOP!

N°1
 OVER LAP TAP

N°2
 OVER LAP TAP

N°1
 OVER LAP TAP

N°2
 OVER LAP TAP

V9

STAFDIENST VAN EEN BRIGADE STAFKWARTIER K.N.I.L.

door H. J. VAN VEEN, *Kapitein der Inf. K.N.I.L.*

I. Algemeen

Het ligt niet in de bedoeling in de volgende regels een complete leidraad Stafdienst weer te geven. Het is slechts een weergave van een mogelijke werkwijze bij een der in Indië gevormde Brigadestaven der O.V.W.-Bataljons.

Deze staven, waarvan de eerste in begin Januari 1946 in Malakka werd opgericht, groeiden van een staf van slechts enkele personen, dikwijls onder de moeilijkste omstandigheden, uit tot het ingewikkelde samenstel van een stafkwartier zoals dit momenteel functioneert.

Aanvankelijk werd de staf onder Engelse leiding geschoeid op de leest van een in divisieverband optredende Brigade; langzamerhand werd uitgebreid en gereorganiseerd teneinde in staat te zijn het hoofd te bieden aan de specifieke moeilijkheden van de hier heersende omstandigheden. Immers van een optreden op beperkte fronten was geen sprake en dikwijls moest de Brigade zelfstandig worden ingezet.

Naast de zuiver operatieve taak der troepen kwam hier een politionele (civiele) taak aan de orde, namelijk het handhaven van recht en veiligheid in de eenmaal door acties bezette, uitgebreide gebieden. Een geheel nieuwe taak dus voor een Brigadestaf, waarbij innige samenwerking met bestuurs- en andere burgerorganen noodzakelijk was. Tegelijk met de „consolidatie” van het onder Nederlandse contrôle gebrachte gebied, kwam de wederopbouw, waarbij niet zelden een beroep moest worden gedaan op de militaire instanties.

Als voorbeeld moge dienen het gebied van de „U” Brigade te Batavia, dat in November 1946 een oppervlak besloeg van bijna 2000 km².

Een verder uitbreiden van diverse stafkwartieren werd noodzakelijk toen de Brigades rechtstreeks onder het Legercommando en op grote afstand daarvan, zelfstandig werden ingezet. Dit geschiedde meestal door overname van een gebied van de Britten, waarbij dus vanzelf niet kon worden teruggevallen op een Nederlandse basisorganisatie ter plaatse.

Het was alweer het Brigade Stafkwartier, dat dus de Basis-, of zoals hier genoemd, de Territoriale aangelegenheden moest verzorgen, aangezien door het grote gebrek aan personeel slechts voor belangrijke gebieden (plaatsen) een apart Basiscommando kon worden ingesteld. Voor de andere rayons werd volstaan met een uitbreiding van het bestaande St.kw.

Het gevolg van een en ander is, dat men er bij deze uitbreiding rekening mede moest houden dat uit het logge statische geheel van het Brigade (tevens Terr.) Stafkwartier, bij eventuele noodzaak, direct het operatieve gedeelte van de Brigade Staf (bij verplaatsing of eventuele inzet der Brigade) moet kunnen worden uitgesplitst.

II. Organisatie.

Het Brigade Stafkwartier bestaat uit zes delen:

- a. Commando
- b. Staf
- c. Wapenadviseurs
- d. Diensten
- e. Troependetachement
- f. Toegevoegde specialistendetachementen.

ad a. *Commando*

Het Commando bestaat uit:

1. de Commandant met zijn adjudant.
2. de Territoriaal Hoofdofficier met zijn toegevoegd officier.

ad b. *Staf*

De Staf werkt onder de Chef-Staf en bestaat uit de volgende kantoren:

1. operatiën
inlichtingen
liaison
2. A. en K. (Adjudant- en Kwartiermeesterzaken)
3. registratie.

ad c. *Wapenadviseurs*

Dit zijn al naar gelang deze troepen aan de brigade zijn toegevoegd:

- Brigade Art. Commandant
- Brigade Genie Commandant
- Brigade Pa.Tpn Commandant
- Brigade Vbd. Commandant

ad d. *Diensten*

Onder deze diensten worden gerangschikt:

1. Juridische en Politiedienst.
2. M.G.D.
3. M.D.G.D.
4. Geestelijke verzorging.
5. Welfare.
6. Mil. administratie.
7. C.M.V. (Coördinatie Militair Vervoer).
8. Vorming en sociale dienst.
9. V. en T. (Verpleging en Transport).
10. L.T.D. (Leger Technische Dienst).
11. L.M.D. (Leger Materieel Dienst).
12. Geniedienst.

ad e. *Troependetachement*

Hierbij is het volgende personeel ingedeeld:

1. Personeel voor de administratie van het Stafkwartier.

2. Personeel voor de verpleging van het Stafkwartier.
3. Personeel voor het transport van het Stafkwartier.
4. Personeel voor de geneeskundige verzorging van het Stafkwartier.
5. Officiersoppassers.
6. Ordonnansen.
7. Magazijnpersoneel.
8. Stafwacht.

ad f. *Toegevoegde specialisten detn*

1. B.I.V.G. (Brig. Inlichtingen en Veiligheidsgroep).
2. Brig. D.v.L.C. (Brig. Dienst voor Leger Contacten).
3. Detachement Veldpost.

III. Taak van de onderdelen van het Stafkwartier.

A. Commando

1. De *Brig. Commandant* is tevens Territoriaal Cdt.
2. Voor de Territoriale aangelegenheden beschikt de Cdt over een *Terri Hd Officier*. Deze behandelt de niet-operatieve aangelegenheden, onder meer:
 - a. civiele aangelegenheden (contact tussen Trc en Tijd. Bestuur);
 - b. aangelegenheden betreffende de plaatselijke (militaire) commando's in het ressort;
 - c. handhaving van orde en rust in het niet operatieve, zgn. veilige gebied (M.P.);
 - d. aangelegenheden van representatieve en ceremoniële aard als ontvangst hoge en buitenlandse autoriteiten, parades,
 - f. optreden als korpscommandant van die onderdelen, welke niet tot de brigade behoren en geen eigen korpscommandant hebben.
3. De *Adjutant* van de Brig. Cdt. is een persoonlijk adjudant, die daarnevens enkele andere zaken behartigt, als:
 - a. personele aangelegenheden officieren van intieme aard;
 - b. regelingen voor vergaderingen enz. op het Brig. Stafkwartier;
 - c. regeling van dienst op het Brig. Stafkwartier.

B. Staf

De Chef-Staf is, anders dan bij het Engelse systeem van Brigade-Major, inderdaad de Chef van de Staf, welke dus in haar geheel onder hem werkt. Hij treedt op als korpscommandant van het personeel ingedeeld bij het Stafkwartier.

1. *Operatiën*. Hier wordt onder meer behandeld:
 - a. Operatiën
 - b. Organisatie
 - c. Oefening en opleiding.

Inlichtingen. Het kantoor Inlichtingen doet het Stafwerk van de B.I.V.G. (Brig. Inlichtingen en Veiligheidsgroep).

Liaison.

- a. Liaison met toegevoegde onderdelen van de M.L. (Militaire Luchtvaart).
 - b. Liaison met hogere staven en ondn van het Co.
2. *A. en K.*
De T.(B).A.K. (Terri tevens Brig. Adjudant Kwartiermeester) is het hoofd van deze afdeling van de Staf en coördineert de „Diensten”. Hij heeft direct onder zich een H.P.A.Z. (Hoofd Personele en Algemene Zaken).
3. *Registratie.*
- a. Registratie van alle binnenkomende en uitgaande stukken.
 - b. Verdeling en circulatie van stukken op het Stafkwartier.
 - c. Enkele algemene zaken als stencillen, enz.

C. *Wapenadviseurs*

Zij treden op als adviseurs voor het gebruik van hun wapen.

D. *Diensten*

De hoofden van de verschillende diensten adviseren, opdat op de beste wijze van hun dienst gebruik wordt gemaakt; zij zorgen ervoor dat hun dienst goed functioneert.

Technische en routine-zaken worden door hen afgedaan; principiële aangelegenheden worden voorgebracht bij de Staf (T.A.K.)

E. *Troependetachment*

Het Troependetachment zorgt voor de legering, verpleging, administratie, materieelbeheer enz., opdat de verschillende afdelingen zich uitsluitend en alleen kunnen geven aan hun speciale taak.

Zo zorgt de Cdt. TpnDET. tevens voor de bewaking van het Hkw (Stafwacht), het transport t.b.v. de verschillende kantoren, verkeersregelingen en verplaatsingen van het Stafkwartier, enz.

IV. *Taak van de Staf in het bijzonder.*

Om de gezags- en werkverhoudingen enigszins duidelijk te maken wordt verwezen naar het schema.

Onder werkverhouding wordt verstaan, de lijn waarlangs de normale gang van de werkzaamheden verloopt.

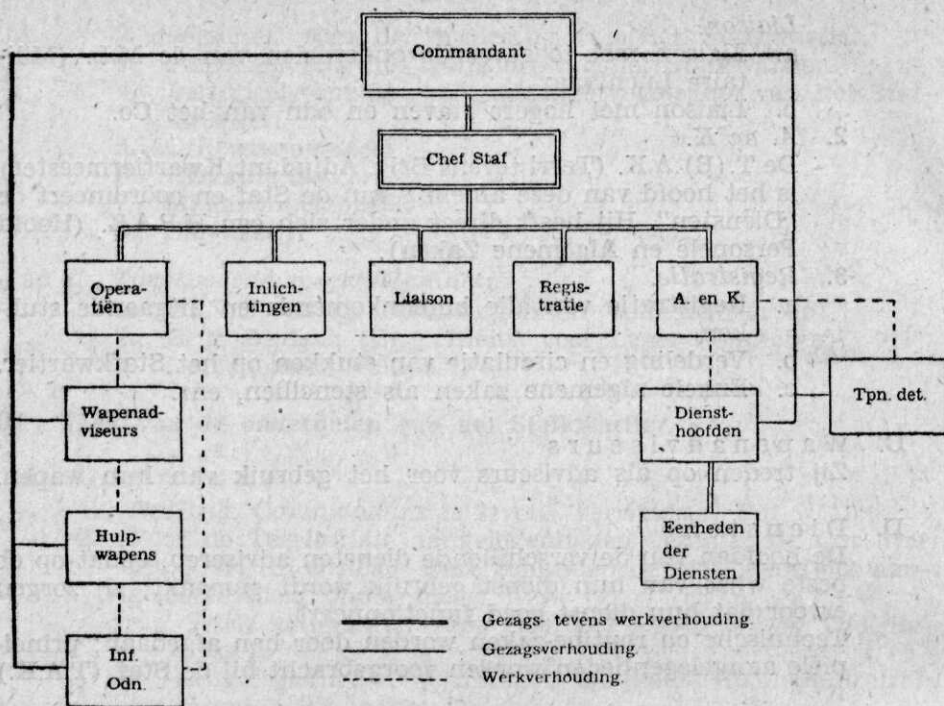
Onder gezagsverhouding wordt verstaan de lijn van ondergeschiktheid.

Uit dit schema volgt de gang van werkzaamheden der leden van de Staf, zoals zij hieronder wat meer gedetailleerd wordt aangegeven.

1. *Chef-Staf.*

De Chef van de Staf geeft de richtlijnen aan voor de werkzaamheden van de onder hem werkende stafofficieren en coördineert deze.

Teneinde niet alleen de officieren van de Staf zelve, maar ook de wapenadviseurs, diensthooften en Cdt. TpnDET te doen ge-

voelen, dat zij leden van zijn één team, dient hij hen volledig op de hoogte te houden van de toestand en de plannen. Dit heeft tengevolge, dat zij inlichtingen kunnen inwinnen en tijdig en accuraat plannen kunnen maken.

Het beste geschiedt zulks door een dagelijks te houden „ochtend-bijeenkomst” waardoor de verschillende leden van het Stafkwartier met elkanders werkzaamheden vertrouwd raken en de moeilijkheden daaraan verbonden, leren kennen.

2. Hoofd Kantoor Operatiën.

Hij is naast het hoofd van zijn afdeling als het ware de rechterhand van de Chef-Staf. Hij coördineert rechtstreeks de werkzaamheden van zijn kantoor met dat van Inlichtingen en Liaison. Ter nadere aanduiding van zijn taak volgen hieronder enige door hem te behandelen aangelegenheden:

A. Operatiën:

- a. operatieplannen
- b. bevelen en instructies
- c. dislocatie der troepen
- d. tactische verbindingen
- e. bijhouden van het dagboek
- f. krijgsgeschiedenis.

- B. Organisatie:
- a. oorlogs-organisaties.
 - b. prioriteitsbepaling voor aanvulling personeel en materieel.
 - c. coördinatie stafwerk tussen de afdelingen.
- C. Oefening en opleiding.
- a. reglementen en voorschriften.
 - b. cursussen en oefeningen.
 - c. tactische aanwijzingen getrokken uit gevoerde operatiën.
3. *Hoofd Kantoor Inlichtingen.*
- a. Verzamelen en verwerken (doorgeven) van inlichtingen omtrent vij. en terrein.
 - b. veiligheid.
 - c. censuur.
 - d. onderzoek en verhoor van gevangenen.
 - e. coördinatie der inli. diensten van de onderdelen.
 - f. bijhouden van de dislocatie van de vij.
4. *Liaison-Officier.*
- Deze is ter beschikking van de Chef-Staf voor liaison met de Staf van de hogere eenheid en voor liaison met de onderdelen. Hij treedt tevens op als lucht-liaison officier en dient als zodanig steeds nauw contact te houden met de eenheden van de M.L., die aan de Brigade zijn toegevoegd.
5. *Territoriaal Adjudant Kwartiermeester (T.A.K.).*
- Hij bepaalt de gedragslijn door de diensten te volgen en oefent algemene controle uit; hij verzekert de nodige coördinatie tussen de verschillende diensten onderling.
- Hij dient de capaciteiten van de diensten te kennen, zodat hij op de hoogte is van de eisen welke aan hen kunnen worden gesteld. Hij behoort zich echter niet te bemoeien met de technische of financiële werkwijze van de diensten, noch met details van het werk der diensthoofden.
- De personele en algemene zaken worden afgehandeld door het H.A.P.Z., hetwelk direct aan de T.A.K. ondergeschikt is, doch afhankelijk van de door de Brig. Cdt. te stellen regelen, sommige zaken rechtstreeks met deze kan afhandelen.
- De T.A.K. behandelt onder meer:
- a. operatieplannen.
 - b. aanvoer tot instandhouding van de troepen te velde.
 - c. controle van magazijnen, werkplaatsen en inrichtingen.
 - d. uitrustingsaangelegenheden.
 - e. toewijzing van materieel (prioriteit).
 - f. controle herstellingswerkzaamheden.
 - g. legeringsaangelegenheden.
 - h. vorderings- en legeraanschaffingsdienst.
 - i. veldpost, welfare, cantine.
 - k. verplaatsingen en transporten (convooiën).

6. H.A.P.Z. behandelt onder meer:
- alle personele aangelegenheden van de Brig. en Terri. cdn, zowel van K.L. als K.N.I.L.
 - gravendienst (indien geen vertegenwoordigers hiervan aanwezig).
 - vorming, reorganisatie, opheffing van eenheden.
 - aanvulling van verliezen.

Hij heeft hiervoor de beschikking over twee officieren en lager personeel.

De personele aangelegenheden K.L. dienen door een afzonderlijk officier te worden behandeld.

Samenwerking met C.M.V. en plaatselijke commandanten dient innig te zijn.

7. *Registratie.*

De dienst registratie is eenvoudig gehouden, aangezien alle kantoren over eigen schrijverspersoneel beschikken en de expeditie van stukken wordt verzorgd door de Vb. post van de Brig. Vb. Afd.

Dit kantoor registreert (agendeert) slechts de binnenkomende post en geeft hiervan de verdeling aan over de verschillende behandelende kantoren.

De kantoren houden zelf hun archief aan, doen hun stukken gereed maken voor de verzending en bieden deze daarna aan de registratie aan.

Deze afdeling zorgt tevens voor de rondlezing van afgedane stukken, doet stencilwerk voor de verschillende afdelingen en enkele andere algemene werkzaamheden, die haar door de Chef-Staf worden opgedragen.

NAMEN VAN KAZERNES

WILLEM. DE ZWIJGER KAZERNE TE WEZEP.

Genoemd naar Willem I Graaf van Nassau, Prins van Oranje, geb. Kasteel te Dillenburg 24 April 1533. Met ontembare energie, geniale werkkraft, organisatietalent en vooral met vertrouwen op de „Potentaat der Potentaten” onvermoeid gedurende twaalf jaren de strijd tegen het Spaanse wereldrijk volgehouden.

Op 10 Juli 1584 maakte een pistoolschot van Balthasar Gerards een einde aan het leven van de beminde en geachte Vorst, die getuigenis aflegde van zijn levenswerk in zijn laatste woorden: „Mon Dieu! Mon Dieu! ayez pitié de moi et de mon pauvre peuple”.

VAN SYPESTEIN KAZERNE TE UTRECHT.

Genoemd naar Jonkheer Jan Willem van Sypestein, geb. te Haarlem 8 October 1816, overleden te 's-Gravenhage 26 Februari 1866.

Opgeleid aan het Kon. Instituut te Medemblik als cadet der Genie, in de rangen van Luitenant en Kapitein bij het wapen der Genie gediend en daarna belast met het beheer van het Koninklijk Huisarchief. Geschiedschrijver van betekenis. Zijn hoofdwerk, in samenwerking met J. P. de Bordes in het licht verschenen, is geweest: „De verdediging van Nederland in 1672 en 1673.”

De herinnering aan de grote gaven van de geschiedschrijver leeft voort in zijn uitgegeven werken.

„TANK” PARTNER DER INFANTERIE

door C. A. HESHUSIUS. *Kapitein Pantsertroepen K.N.I.L.*

(Vervolg van blz. 169)

II. DE NOODZAAK VAN TANKS IN EEN MODERN LEGER.

Wanneer de tank eenmaal een stuk gemeengoed van het leger is geworden, kunnen wij aannemen, dat deze tank ook in grote getale deel uitmaakt van de bewapening van dat leger. Een tankonderdeel moet derhalve een normale verschijning zijn in een hedendaags leger, waarvan men niet schrikt, bij het horen van de naam alleen!

Bij het opzetten van een grotere actie, is het zonder meer heel gewoon, dat men spreekt over de artillerie en de pioniers en het tactisch gebruik daarvan. Even gewoon moet het zijn, dat bij zulk een actie ook sprake is van de inzet van tanks.

Wij willen hiermede zeggen, dat het van zelf sprekend is, dat de tank medespeelt in het team van de „oude wapens”.

Wil de tank effectief medespelen, dan behoort zij in voldoende massa in dat leger aanwezig te zijn. Zij zal dan organiek ingedeeld moeten worden bij grotere eenheden en niet slechts als surprise slechts hier en daar optreden. Een divisiecommandant en een brigadecommandant, om maar eens namen te noemen, moet organieke tankeenheden onder zijn bevelen hebben.

De tankorganisatie in divisies en brigades, is in de diverse moderne legers op bepaalde gronden vastgesteld en men treft daar enige systemen aan, welke natuurlijk een pro en een contra hebben, zoals dat met alle systemen het geval is.

Wij willen de pantserdivisies e. d. in dit betoog laten rusten. Talloze factoren beheersen de vraag, hoe de organisatie van tanks in de grote eenheden moet zijn. Om eens een voorbeeld te noemen: Een land met uitgestrekte droge vlakten, weinig bergen en een prima wegwennet, zal andere eisen aan deze organisatie stellen, dan b.v. een klein en bergachtig land, met een vrij pover wegstelsel. Zo zijn er nog meer factoren, te veel om op te sommen (men denke slechts aan politieke stromingen, staatsbudget, e. d.)

Een organisatie als hierna volgt, zou enerzijds in onze (Nederlandse) verhoudingen geen overbodige luxe zijn, anderzijds ook stellig niet een pantserarm leger te zien geven.

Een indeling per brigade van tenminste een eskadron tanks (van 15 à 20 ton) en daar boven bij de divisie een tankregiment, van drie eskadrons, geheel in handen van de divisiecommandant, zou een zeer redelijke basis vormen.

De eskadrons in de divisie (drie totaal) zouden tanks van alle typen — een licht, een middelzwaar en een zwaar eskadron — kunnen bevatten.

Met enige fantasie zou men e. e. a. kunnen beschouwen als een organisatie als die van de artillerie in de moderne divisie (deze fantasie spreekt ook hier en daar in Britse voorschriften). Zoals ook in een divisie sprake is van divisieartillerie en brigadeartillerie, zo behoort een divisie ook een organieke divisie-tank-groep en de brigade een brigade-tank-groep te bezitten.

De brigade opereert van huis uit met haar eigen tankeskadron, terwijl in voorkomende gevallen, de divisiecommandant zijn divisie-tanks kan inzetten, om b.v. een doorbraak te forceeren, of een terugtrekkende vijand geheel te verpletteren door een krachtige genadestoot.

De zwaartepuntheorie dient vooral bij de inzet van tanks toegepast te worden. De divisiecommandant, die dit zwaartepunt goed weet te leggen, heeft door deze organisatie een bij uitstek gunstig aanvalswapen in de hand, om een beslissing te forceren, waar hij dit wenst.

Ten overvloede zij opgemerkt, dat het in dit betoog in het bijzonder over tanks gaat en niet om andere pantsertroepen, zoals b.v. verkenningseenheden, bestaande uit pantserauto's. Ook hier is een bepaalde formatie noodzakelijk, doch dat ligt buiten dit bestek.

Angstvallig dient gewaakt te worden tegen het gebruik van de allengs veld winnende naam van „de pantsers”, aangezien deze (bovendien foutieve) verzamelnaam, de grootste kans op verwarring geeft.

Als algemene waarschuwing mag gelden, dat het niet opnemen van tanks in een moderne legerorganisatie beslist onbestaanbaar moet worden geacht.

Het zou even dwaas zijn, indien in een modern leger geen stafofficieren zouden voorkomen, of indien uit de infanteriebewapening de lichte mitrailleurs en mortieren zouden worden weggelaten.

Infanterie, zonder lichte mitrailleurs en mortieren, is in de moderne oorlog ondenkbaar! Het zou een onwerkelijke en niet uitgebalanceerde infanterie zijn.

Een divisie of brigade zonder tanks, zou evenzeer ondenkbaar zijn.

Hoewel ook de financiële draagkracht van een natie de samenstelling van het leger in sterke mate beïnvloedt en tanks steeds zeer kostbare aanschaffingen zijn, willen wij toch niet nalaten het vorenstaande met klem naar voren te brengen.

Een klein aantal divisies, uitgerust met een behoorlijk aantal tankeskadrons, zijn te verkiezen boven een groot aantal divisies, waarbij tanks geen of nagenoeg geen rol spelen.

Het is alweer ruim zeven jaren geleden, dat deze stelregel in Europa, zij het ook in den beginne, geheel en al bewaarheid werd.

Landen, die de kwaliteit van het leger opofferden aan de veel goedkopere kwantiteit, moesten maar al te laat beseffen, dat zij op het verkeerde paard gewed hadden en dat goedkoop meestal duurkoop betekende.

Indien wij de schattingen van Lidell Hart als juist aannemen, kreeg het logge Franse miljoenen-leger zijn feitelijke genadeklap van een uitgelezen Duitse stootgroep, die maar betrekkelijk weinig mensen telde, doch 1500 tanks medevoerde.

Het voordeel van bestaande grondregels betreffende de inzet van tanks.

Wanneer eenmaal een leger behoorlijk van tanks is voorzien, is het zaak te geraken tot zekere algemene grondregels, welke bij de inzet van tanks, in min of meer nauwe samenwerking met de infanterie, noodzakelijkerwijs in acht dienen te worden genomen.

Voor deze samenwerking behoort men toch tot een zekere eenheid van opvattingen te geraken, welke eenheid berust op een aantal grondregels, welke men overal in de tactiek aantreft.

Met deze bewapend, kan een willekeurige infanterieeenheid met een vrij geringe voorbereiding, gunstig optreden met een willekeurige tankeenheid, mits ook deze tankeenheid de grondregels beheerst en in de practijk heeft beoefend.

Beheersen de beide wapens deze grondregels, dan zal bij een gecombineerd optreden geen tijd verloren gaan, met het uitvinden van deze regels.

Bij een beperkte voorbereidingstijd, behoeft, bij het oplossen van een tactisch probleem, vrijwel uitsluitend aandacht en tijd te worden besteed aan het zich aanpassen aan de directe omstandigheden, indien de grondregels van samenwerking tevoren gedegen bekend zijn. Tijdwinst is in de snelle oorlog van heden en morgen, zekerlijk een niet te versmaden voordeel.

Het tweede voordeel, efficiency, vloeit dadelijk voort uit het beheersen van de regels. Regels mogen in de tactiek nimmer streng worden toegepast. De tacticus zal echter spoediger tot een beslissing komen in een bepaalde tactische moeilijkheid.

Een algemene commandant, die bekend is met de grondregels, laat zich nimmer door deze in een keurslijf snoeren, doch zal deze met souplesse en beleid hanteren. Het is steeds de kunde van de veldheer, om met de grondregels als basis, een beslissing te nemen, aangepast aan de omstandigheden van het oogenblik.

In ons geval heeft de algemene commandant zijn specialisten en adviseurs, om hem bij te staan. In een moderne brigade, heeft de brigadecommandant in zijn staf een artillerie-adviseur, een pionier-adviseur én een tank-adviseur.

Na ontvangst van hun adviezen, is het de brigadecommandant die beslist en die moet durven beslissen en de volle verantwoordelijkheid draagt. Hij alleen en niemand anders. Verliest hij de slag, dan is hij de aansprakelijke man. Zegeviert de brigade, dan is ook alle glorie aan hem.

Voor welke taken worden bepaalde tanks ingezet?

Wij zouden de tanks twee soorten van hoofdtaken willen geven.

De eerste taak is het forceren van een bres in de vijandelijke hoofdweerstandslinie (globaal uitgedrukt), in zeer nauwe samenwerking met de infanterie.

De tweede taak is het (daarna) diep doorstoten in het vijandelijk gebied, of het komen in 's vijands rug of flank, gevolgd door een verder doorstoten, diep in het vijandelijk territorium.

Werd bij de eerste taak zeer nauw met de infanterie samengewerkt, bij de tweede taak zullen de tanks meer zelfstandig optreden.

Deze verschillende taken, deden in de Britse tankgelederen twee soorten tanks ontstaan, n.l. de reeds eerder genoemde „infanterie tank" en de „kruiser tank". Volledigheidshalve willen wij nog een derde soort tank noemen, n.l. de lichte tank, welke speciaal voor verkenningen werd ingezet.

De infanterie-tank had, mede als gevolg van een machtige motor, de beschikking over een zwaar pantser, met een groot incasseringsvermogen. Het dikke pantser had het nadeel dat de tank hierdoor te log en te langzaam was, hetgeen in de practijk best meeviel, omdat de infanterie nu eenmaal ook langzaam is. Een beslist nadeel was echter het totaal gewicht van deze tank. Men kan namelijk aannemen, dat de vijand vóór zijn stelling doorgaans alle bruggen van enige betekenis heeft vernield. Het simpele feit, dat pioniers nu eenmaal sneller een lichte dan een zware brug kunnen bouwen, laat het nadeel van deze tank reeds duidelijk zien.

De kruiser-tank heeft een veel lichter pantser en dus ook veel minder incasseringsvermogen dan de infanterie-tank. De voordelen van grote snelheid en zwaardere bewapening treden duidelijk op de voorgrond.

De classificatie in genoemde twee soorten moge misschien wel wat „klassiek" klinken — men kan hierover denken, zo men wil — doch een feit blijft het, dat deze twee standaard-soorten wel steeds gehandhaafd zullen blijven in de tankoorlog.

Misschien dat er andere namen zullen komen en misschien, dat er moderne verbeteringen zullen verschijnen. Vermeldenswaard is in dit verband een stukje historie uit de dagen na de inval in Normandië.

De Amerikaanse Sherman tank, hoe uitstekend overigens, bleek verre de mindere te zijn van de Duitse Tiger tank. Het was pas mogelijk de Tigers te verdrijven met een grote overmacht aan Shermans.

In Normandië heeft het ernstig gespannen en vele Amerikanen hebben dan ook verontwaardigde rapporten naar hun legerleiding geschreven, waarin letterlijk gesmeekt werd om zwaardere en beter beschermde tanks.

Bij het optornen tegen de Westwall bleek weer een groot tekort aan de gevraagde tanks te bestaan, hoewel toen ook aan Amerikaanse zijde een machtige tegenspeler van de Tiger, in de vorm van de zware Amerikaanse tank M 6, was verschenen.

Enkele opmerkingen omtrent tanks, bij de aanval op een sterke vijandelijke stelling.

De tank is in haar huidige vorm in eerste opzet een product uit Wereldoorlog nr. 1. Zonder de wordingsgeschiedenis van de tanks uit die oorlog te gaan oprakelen, kunnen wij zeggen, dat alles om het volgende principe draaide: Het neutraliseren van de vijandelijke infanterie (mitrailleur!), opdat de eigen infanterie zonder zware verliezen het doel kan bereiken, om aldaar haar tegenstander te vernietigen.

Er zijn sinds die tijd talloze veranderingen gekomen; er zijn taken, waarbij de tank anders kan optreden, maar in feite is er niet veel nieuws onder de zon.

Het „oude” principe is nog steeds waar, ook al zijn er modernere middelen en methoden gekomen.

Hoewel tanks kanonnen dragen, moet men toch in de eerste plaats de tank leren zien als het strijd-vehikel dat „het vuur in de vijandelijke linies rijdt”, inplaats van haar te misbruiken als stuk artillerie of als stilstaande pillbox.

De tank is niet gemaakt om artillerie vuur af te geven. De artillerie kan dit immers veel beter. Evenmin is zij een stilstaande pillbox, omdat zij daar niet voor gemaakt is en veel te hoog is.

Het vorenstaande wil niet zeggen, dat een tank nooit als zodanig wordt gebruikt. De krijgsgeschiedenis leert ons anders.

Doch deze voorbeelden speelden zich af op fronten, waar op dat moment een artillerie tekort was, of waar een dermate hardnekkige verdediging gevoerd werd, dat tanks moesten worden ingegraven.

Bij de aanval op een stelling komt het principe der massainzet naar voren. Het is een zuiver menselijke eigenschap, hetgeen wij reeds eerder opmerkten, om tanks te willen gaan verdelen.

Iedere algemene commandant moet deze neiging bij zich zelve krachtdadig onderdrukken, daar een toegeven aan deze neiging maar al te vaak bittere ervaringen heeft opgeleverd, welke niet alleen door vele gemiste kansen, doch ook door gevoelige nederlagen werden opgedaan.

Het is wel typisch, (wij willen bij dit zo belangrijke punt wat langer stilstaan) dat dit gevaarlijke verdelen overal plaats vindt, waar de algemene commandant niet „tank-minded” is en als gevolg daarvan een eskadron tanks bijvoorbeeld bekijkt als een compagnie infanterie (iets, wat overigens alleen in de inwendige dienst is toegestaan!). De compagnie infanterie kan men inderdaad in pelotons en secties en groepen gaan splitsen, als dit nodig is.

Zeker, tanks hebben zekerlijk wel eens successen geboekt in zeer kleine groepjes. Dit was echter het geval tegen slecht uitgeruste tegenstanders, tegen terugtrekkende groepjes, of bij verrassend optreden op frontgedeelten, waar zij helemaal niet verwacht werden. In de grote lijn komt men er echter niet met opsplitsen.

Een eskadron tanks is nu eenmaal geen ondersteuningscompagnie.

Het zal wel eens kunnen voorkomen, dat van massale inzet, door terreinomstandigheden of wegens een daarvoor ongeschikt tactisch moment, geen sprake kan zijn. Het kan in een dergelijk geval aanbeveling verdienen, om de massa voorlopig achter de hand te houden en eerst later, op een gunstig moment, in te zetten.

Het terrein kan oorzaak zijn, dat tanks niet geheel mede kunnen naar de vijandelijke hoofdweerstandslijn. Een goede commandant aan 's vijands zijde zal zelfs bij voorkeur een zodanig terrein uitzoeken voor zijn stelling.

Met de primaire taak van de tank zal in dit geval geen succes geboekt kunnen worden. Er moet naar een tweede en secundaire oplossing gezocht worden. De rijdende pillbox wordt thans in zekere zin een stationnaire pillbox.

Van goede posities uit (met de romp gedekt achter terreinplooiën en goed gecamoufleerd) zullen de tanks de infanterie zo lang mogelijk ondersteunen, daarbij van tijd tot tijd naar betere en aan de omstandigheden aangepaste, nieuwe opstellingen rijdend.

Hoewel men dus gaarne het element „beweging” steeds zou willen handhaven, is dit onder bepaalde omstandigheden wel eens uitgesloten en zal men genoeg moeten nemen met een secundair succes.

Tanks zullen speciaal de vijandelijke infanterie te lijf gaan en in het bijzonder de mitrailleurs. De bestrijding van de AT wapens moet in principe het werk van de infanterie zijn.

Een tank kan zeker een vijandelijk AT kanon bevechten, doch in dit duel is de tank reeds dadelijk ernstig gehandicapt door het feit, dat de tank een aanvalswapen is en het AT geschut een verdedigingswapen, met een zeer groot afstotend vermogen, speciaal tegen tanks. Tanks zullen zo mogelijk de AT wapens vermijden en deze alleen attaqueren, indien het niet anders kan, of indien dit verrassend kan gebeuren.

Het inzetten van tanks als AT is wederom een terzijde stellen van de hoofdtaak van de tanks. Een gezonde tactiek is dit dus geenszins, hoewel verschillende tank-versus-tank gevechten bekend zijn.

Een tank is niet geconstrueerd en ontstaan, om andere tanks te vernietigen, hoewel zij er toe in staat is, getuige de pantser granaten, welke bij elke respectabele tank ongeveer 20% der munitievoorraad uitmaken. Wij zien tanks daarom andere tanks uit de weg gaan, tenzij er sprake is van eigen overmacht en de tegenstander van klein model is. Hierbij komt nog, dat de vijandelijke commandant zijn tanks uit kan sturen, om een tank-anti-tank gevecht uit te lokken.

De algemene commandant die deze uitdaging aanvaardt, laat zich door zijn tegenstander het initiatief wel lelijk uit handen slaan en danst met recht naar diens pijpen!

Algemene voorbereidingen bij een gecombineerde aanval.

De moderne oorlog bestaat uit een reeks van zeer intensieve slagen, tegen een vijand die zich in sterke posities bevindt en die daar uit moet worden geslagen, totdat hij de wijk neemt, waarna een tussenspel ontstaat, dat kan eindigen met het uiteenslaan van de vijand, of het opnieuw optornen tegen een sterke stelling.

Over het tussenspel, de bewegende strijd, zal nader worden teruggekomen.

Het spreekt van zelf, dat de voorbereiding van een gezamenlijke tank-infanterie aanval op een stelling, veel tijd kost en goed voorbereid moet zijn. Coördinatie is hierbij de hoofdzaak.

Soms kan de commandant gedwongen zijn om de aanval onmiddellijk in te zetten. In dit laatste geval zijn de voorbereidingen summier en wordt een zware wissel getrokken op het beheersen van de grondregels door hoog en laag.

Het lijkt ons dienstig, om, zij het ook op zeer summiere schaal, een blik te werpen op het kaderwerk der voorbereidingen van een groots opgezette gecombineerde aanval.

De factor, geschapen door „het kennen van de grondregels”, treedt

weer op de voorgrond. Is deze gunstig, en hebben de beide wapens reeds intensief met elkaar geoefend, dan kan dadelijk een aanvang worden gemaakt met het zich aanpassen aan de speciale omstandigheden en het nauwkeurig bestuderen van de beste aanvalsmogelijkheden. Zie hier weer het nut van op elkaar ingespeelde partners.

Allereerst is het tijdstip waarop de aanval zal worden ingezet van belang. Het is wederom de algemene commandant, die een beslissing moet uitspreken omtrent het uur. Deze commandant behoort goed te kunnen coördineren en een juist gemiddelde, of beter gezegd, een juist compromis, waarin de vaak tegenstrijdige belangen van beide partners: tanks en infanterie zijn verdisconteerd, tot stand te brengen.

Een infanterist zal bijvoorbeeld meer voelen voor een nachtaanval, waarbij hij ongezien de laatste, zo funeste hectometers, kan afleggen. Een nachtaanval is voor tanks geen sinecure en als regel onmogelijk. Alleen zeer helder maanlicht geeft hierop uitzondering. De toch reeds formidabele blindheid van de tank, wordt bij nacht nog meer geaccentueerd en van de primaire taak, n.l. dáár zijn, waar de infanterie aanvalt, komt in het duister wel zeer weinig terecht. Neen, tanks geven de voorkeur aan daglicht, als het gaat om bewegingen buiten gebaande wegen. Zij zijn bij licht tenminste niet hulpeloos.

De algemene commandant neemt thans, na zijn adviseurs te hebben gehoord, een beslissing. In het gros der gevallen is hij zelf infanterist, zodat een tank adviseur alleen reeds voldoende is.

De algemene commandant moet, bij dagaanvallen voorkomen, dat tanks in de richting van de zon aanvallen, aangezien dit zeer nadelig en gevaarlijk voor tanks is. Ook moet de infanterist het beste gebruik kunnen maken van haar mortieren, mitrailleurs en AT geschut.

's Nachts is het wel uiterst moeilijk om de twee wapens gereed te houden in een effectieve uitgaansstelling.

Een aanval in de vroege morgen biedt meestentijds het beste compromis doch aan dit klassieke aanvalsuur kleven ook weer de specifieke nadelen.

De algemene commandant moet inlichtingen doen inwinnen omtrent de vijandelijke stelling, waarbij ook inlichtingen t.b.v. de beide wapens moeten worden verkregen.

Wij zijn thans op het gebied van de gecoördineerde verkenningen aangeland.

Voordat in een bepaalde richting nauwkeurig wordt verkend, heeft de algemene commandant reeds aangeduid waar hij wenst aan te vallen, zulks op grond van zijn voorlopig aanvalsplan. De inlichtingshoofden van de beide wapens worden thans geraadpleegd. Hun adviezen worden gecombineerd met de adviezen van de hoogste commandanten van beide wapens, wier taak het is om in de hun aangegeven richting door te denken en het uiterste effect te bereiken.

Het terrein wordt bestudeerd, de vijandelijke defensie gepeild, verkenningen gedaan, luchtfoto's bestudeerd, kortom alle belangrijke punten passeren de revue. Het terrein is hierbij doorslaggevend en dient ook als basis bij een bepaalde keuze.

Verkenningsspatrouilles, bestaande uit personeel van beide wapens, beginnen actief te worden. Hierbij zullen zich ook artilleristen en pioniers bevinden.

Tank-officieren verkennen samen met hun collega's van de infanterie, waarmee zij straks zullen aanvallen. Ondercommandanten van beide wapens zullen niet mogen ontbreken. Zo zal men pelotons- en sectiecommandanten van de infanterie moeten aantreffen en ook wagencommandanten en tankbestuurders.

Mijnevelden en alle andere soorten van natuurlijke en kunstmatige hindernissen zijn van bijzonder belang voor de tanks en de pioniers. Het vijandelijke AT geschut heeft de belangstelling van de tanks, de infanterie en de artillerie. Dominerende terreinpunten zullen de tanks interesseren, enz. enz.

De vier partners uit de moderne oorlog zien wij dus bij dit werk verenigd, om het grootste resultaat te boeken, wat menselijker wijze te behalen is.

Het voortdurend in alle lagen „contact opnemen” is zulk een belangrijke factor, dat dit een vaste gewoonte moest worden.

Een gedegen „verkenning-plan” is onontbeerlijk en dient door de algemene commandant voorgeschreven te worden, omdat eigenmachtig verkennen door alle wapens, door elkaar en geheel los van elkaar, behalve ineffectief, ook gevaarlijk is voor het handhaven van de verassing.

Voor de uitvoering van dit plan is echter tijd nodig. Het beknibbelen op deze tijd, doet een zekere ongewenste haast en nonchalance ontstaan.

In grote moderne legers, die tegenover moderne tegenstanders staan, zijn complete schema's in gebruik voor de gehele voorbereiding en de aanval van tanks en infanterie. Men wenst alles dermate zuiver en wiskundig juist af te werken, dat vaak tevoren een rooster wordt opgemaakt, aangepast aan de omstandigheden. Dit rooster wordt nu punt voor punt afgewerkt. Het zou echter te ver voeren, om hier diep op in te gaan.

Wij willen echter nog enkele opmerkingen wijden aan het vuurplan. In dit vuurplan komen naast de klassieke taken voor de diverse infanteriewapens en voor de artillerie, ook de taken voor de tank. Reeds dadelijk moet gezegd worden, dat tanks in principe enkel en alleen mogen vuren op een beperkt aantal waargenomen en gepeilde doelen, ogenblikdoelen natuurlijk uitgezonderd. De betrekkelijk beperkte munitievoorraad in de tank, maakt haar tot een wapen, dat met zorg gehanteerd moet worden. Een tank mag beslist niet gezien worden (zoals men dat soms zo graag wil) als een gieter. De problemen van de munitieaanvoer zijn in de laatste oorlog dermate zorgwekkend geweest, dat hierop tijdens een grote aanval niet genoeg gelet kan worden. Het probleem van de infanterie soldaat, midden in het gevecht, met een lege munitietas, is ernstig. Een leeggeschoten tank is een onding en loopt grote kans spoedig vernietigd te worden. Men weet wel waar het gevecht begint, doch nooit waar het eindigt. Nogmaals, tanks zullen geen artillerievuur gaan „verdikken”, maar wel verlengen en aanvullen op plaatsen, waar de artillerie niet kan komen.

Door schade en schande wijs geworden, leert ons de practijkman, dat het vuren van tanks op andere dan gepeilde en waargenomen doelen, en andere dan ogenblikdoelen, niet alleen weinig effect geeft, doch tevens oneconomisch is en, wat ernstiger is, tevens gevaarlijk,

omdat vurende tanks steeds gemakkelijk waargenomen kunnen worden en gepeild.

Aan tanks moet geen serie van doelen, welke zij tegelijk onder vuur moeten nemen, worden toegewezen. De beste methode is, de tanks stuk voor stuk een bepaald, liefst zichtbaar doel voor hun rekening te laten nemen en daarna telkens weer een nieuw doel aan te wijzen. Het springt duidelijk naar voren, dat hierbij goede verbindingen en een snelle en simpele commandovoering noodzakelijk zijn.

Oprachten als: U kijkt maar en U vuurt maar!, zijn staaltjes van het niet begrijpen bij de opdrachtgever.

Alle groots opgezette vuurplannen hebben echter het nadeel, dat men ze wel kan laten beginnen en laten stoppen, c.q. herhalen, doch dat men tijdens het voortrollen geen wijzigingen meer kan aanbrengen. Een bijzondere aangelegenheid is het toepassen van rook, d.w.z. het goede gebruik van rook. Rook nu heeft de bijzondere eigenschap, dat het een machtig hulpmiddel is, wanneer het goed wordt gebruikt en een enorme handicap, wanneer er onhandig of slecht mee wordt omgesprongen.

Goed aangewende rookgordijnen dekken aanvallende tanks, mijnenopruimers en tanks, welke onklaar zijn geraakt en in een hulpbehoevende positie verkeren. Rook laat de vijand in het ongewisse omtrent wat er gebeuren gaat. Achter rook kunnen wij tanks gereed maken voor een aanval en, in geval van een mislukte aanval, tanks achter rook opvangen en reorganiseren. Rook nevelt de vijandelijke observatieposten in en belet het richten van het AT geschut. Juist in de grote gecombineerde strijd van tanks en infanterie zullen wij veel rook zien. Er is een complete rook-tactiek en rooktechniek ontwikkeld. Amerikaanse tankvoorschriften maken hiervan op opmerkelijke wijze gewag, zo zelfs, dat men zou denken, dat alles met rook kan worden bereikt.

Bij een tankeenheid kan men de volgende rookapparaten zien. Tanks met geschut van 7.5 cm en groter kaliber zullen met hun kanonnen rookgranaten kunnen schieten tot op grote afstanden. De tanks hebben derhalve vier projectielsoorten, t.w. brisantgranaten, pantsergranaten, kartetsen en rookgranaten. Op de tanks zelve kan men soorten van rookmortieren en rookgeneratoren aantreffen, die op verschillende wijzen een tank kunnen innevelen en zuiver defensief gebruikt worden. Verschillende steunende groepen van een tankonderdeel zullen bewapend zijn met rookverwekkende wapens. Noemen wij slechts mortieren van licht en normaal kaliber, stormgeschut en rook-granaatwerpers, ja zelfs rook-handgranaten!

De persoonlijke factor.

Een persoonlijke factor, waarmede terdege rekening moet worden gehouden, is dat iedere man moet weten waar het om gaat bij een aanval en wat zijn persoonlijke taak is in het raderwerk van het grote geheel. Naast zijn normale plichten moet de tankman, die met de infanterist moet samenwerken, het „hoe” en het „waarom” weten van wat hij moet doen. De infanterist moet zulks eveneens weten, met het bewustzijn, dat de tanks steeds dicht bij hem zullen optreden. De morele factor spreekt hier een duchtig woord mee.

Het is weer de practijk, welke heeft aangetoond, dat, in grote en in

kleine verhoudingen, dit de wijze is, waarop de laagste soldaat ingelicht moet worden (waarbij het geenszins de bedoeling is dat de grootste geheimen lang tevoren van de daken geroepen worden!)

Door dit systeem verkrijgt men enthousiasme en juist dit enthousiasme is maar al te vaak een sleutel tot het succes. De soldaat wiens enthousiasme niet is gewekt, verliest de interesse en gelooft het wel. (Een helaas maar al te vaak voorkomend verschijnsel. Aan wie de schuld?)

Een partner, „die het wel gelooft”, deugt niet in een team. Ergo: bij gecombineerd optreden van twee wapens moet het weten van het „hoe” en het „waarom” en het enthousiasme, steeds tot een zo hoog mogelijke graad worden opgevoerd.

Misleiding.

Misleiding is een programmapunt, dat zo goed mogelijk moet worden uitgevoerd. De reeds eerder behandelde verkenningspatrouilles, zullen zeker door de vijand worden onderkend. Het zal daarom nodig zijn, ook in andere en onbelangrijke frontsectoren regelmatig verkenningsactiviteit te ontplooiën, al ware het alleen maar om de vijand in het ongewisse te laten, omtrent de plaats wáár wij zullen aanvallen.

Ook door demonstraties met tanks in onbelangrijke sectoren, kan men misleiding verkrijgen, welke gevolgd dient te worden door een snelle en onzichtbare verplaatsing in de nacht naar de voor ons vitale sector, waar wij verrassend zullen moeten verschijnen. Men heeft kans, dat de vijand zijn AT verdediging gaat concentreren in de onbelangrijke sector.

In de afgelopen oorlog, liet men tankverplaatsingen aan de fronten uitvoeren, terwijl tegelijkertijd op verschillende startbanen achter het front, vliegtuigmotoren stonden te draaien. Ook laag vliegende eigen jagers, kunnen het geluid van zich verplaatsende tanks geheel absorberen.

Een nuttige wenk, welke maar al te vaak vergeten wordt, is, dat het *tankpersoneel zich bij voet-verkenningspatrouilles moet kleden in de infanterie uniform*. Men moet verkennen, „vermomd als infanterie”.

De vijandelijke commandant zal een buitengewoon grote interesse tonen voor onze tankverplaatsingen, aangezien de aanwezigheid van tanks in onze linies, voor hem een doorlopend potentiëel gevaar betekent.

Nog iets over commandovoering.

Alvorens de werkelijke aanval in beschouwing te nemen (hierover zal in het volgende deel uitgebreid worden), zouden wij thans kunnen eindigen met de toevoeging, dat de commandovoering moet uitmunten door korthed, bondigheid, eenvoud en „smering”.

De eerste twee eigenschappen zijn algemeen bekend. Eenvoud moge voor zich zelf spreken, daar bevelen van een groot aantal bladzijden, ingewikkelde tijdschema's e. d. eerder vertroebelend dan verhelderend werken.

Met „smering” willen wij aanduiden, dat alle commandanten der onderdelen van beide wapens, volkomen op elkaar moeten zijn ingespeeld. Zij moeten samen de details besproken hebben, op de kaart

of gedurende de gezamenlijke verkenningen, in de zandbak of bij speciale repetities achter het front.

De algemene commandant moet de adviezen van zijn tankadviseur hoog aanslaan. Het bezwaar, verbonden aan een groot rangverskil tussen hem en zijn vaak jeugdige tankadviseur, dient door hem op soepele wijze te worden opgevangen.

De tankadviseur moet iemand zijn, die in bepaalde gevallen voet bij stuk weet te houden. Indien zulks niet gebeurt, is de kans groot, dat tanks volkomen misbruikt worden (aanvallen in een pikdonkere nacht; afsluitingslinies; inzet van solitaire tanks; convoidiensten achter het front; gebruik als pantserauto's, e. d.).

De algemene commandant dient zo lang mogelijk zijn tanks in één hand te houden en deze eerst dán te delegeren aan zijn ondercommandanten, als concentratie niet meer mogelijk is.

Een divisiecommandant, die b.v. van huis uit zijn divisie-tankgroep (regiment) gaat verdelen over zijn brigades, met nog de aanwijzing, welke bataljons in die brigades zo gelukkig zullen zijn om tanks toegewezen te krijgen, maakt een grove fout. Deze commandant trekt zijn (pantser)vuist uit elkaar en slaat zelfs de vingers van zijn hand aan moten, met het gevolg dat hij op het critieke moment geen machtsmiddel ter beschikking heeft en dan tot lijdelijk toezien is gedoemd.

Een treffend voorbeeld vinden wij in de pantser-slag, welke zich in België afspeelde (midden Mei 1940) tussen twee pantserdivisies. De Franse commandant, die zwaardere tanks ter beschikking had dan de Duitsers, misbruikte zijn krachten — die even sterk waren als de Duitse — door zijn tanks aarzelend en in zeer kleine groepjes te laten optreden. De Duitsers daarentegen zetten hun aanvallen zeer dynamisch, snel en volkomen geconcentreerd in, gecommandeerd door een enkele stem. Een Franse debacle was het logische gevolg!

(Wordt vervolgd.)

NAMEN VAN KAZERNES

DETMERS KAZERNE TE GORSSEL.

Genoemd naar Hendrik Detmers, geb. 20 Maart 1760 te Groot Zundert, overleden October 1825 te 's-Gravenhage. Reeds in 1770 als cadet in dienst getreden bij het regiment Onderwater.

Werd in 1782 benoemd tot 2e Luitenant en in 1788 en 1794 respectievelijk tot Kapitein en Majoor. Nam deel aan de veldtocht in Brabant van 1793—1795 en aan de landing in Noord-Holland in 1799. Commandeerde als Kolonel de 1e Brigade van de 3e Ned. Divisie onder Chassé bij Waterloo en werd 20 Augustus 1816 bevorderd tot Generaal-Majoor.

Zijne militaire deugden werden beloond met de benoeming tot Ridder van de Mil. Willemsorde.

PRINS HENDRIK KAZERNE TE AMERSFOORT.

Genoemd naar Hendrik Vladimir Albrecht Ernst, Hertog van Mecklenburg, Prins der Nederlanden, geb. te Schwerin 19 April 1876, overleden te 's-Gravenhage 3 Juli 1934. De algemeen bekende Prins Gemaal van H.M. de Koningin Wilhelmina, wiens levenswerk geweest is als Voorzitter van het Nederlandse Rode Kruis het lot van de gewonde krijgsman te verzachten en de misdeelden bij te staan. Heeft steeds daadwerkelijke belangstelling betoond in onze Weermacht en zijn hulpvaardige geest in dienst gesteld van het gehele Nederlandse Volk, waarin het ideaal belichaamd werd in de leuze „Volk en Weermacht één”.

„COMBINED OPERATIONS”

door L. DE HARTOG, *Eerste Luitenant der Infanterie K.N.I.L.*

The term „Combined Operations” is vague and does not convey more than a general meaning; but their scope is definite and precise. A combined operation is a landing operation in which, owing to actual or expected opposition, it is essential that the fighting services take part together, in order to strike the enemy with the maximum effect, at the chosen point and at the chosen moment. To help the services to do this, a Combined Operations Command was formed, whose primary function is to train officers and men of the Royal Navy and the Royal Marines, the Army and the Royal Air Force in the conduct of amphibious warfare. It is also the task of this command to plan and execute all kinds of raids, small or large.

Amphibious operations are a complex form of warfare. On the material side they entail technical study, the production of new machines of war, special types of assault craft, both large and small, and the use of these and other new devices. On the human side they demand the creation of sailor-soldiers, soldier-sailors and airman-soldiers, who must cooperate with imaginative understanding of each other methods and problems. The Combined Operation Command is concerned with both of these aspects and with many others.

Lord Louis Mountbatten.

I. Het ontstaan der Commando's.

Het idee om „Combined Operations” te beginnen kwam van Minister Churchill en de „Chief of the Imperial General Staff”, Sir John Dill.

Een week na de evacuatie van Duinkerken, werd aan Lieut. Col. D. W. Clarke (R.A.) opdracht gegeven een schema te ontwerpen voor dergelijke acties. Op dat ogenblik gold hij als een der meest ervaren officieren, op het gebied van de kleine oorlog, in verband met de ervaringen, welke hij had opgedaan in Palestina gedurende de opstand der Arabieren. De mannen, die Lieut. Col. Clarke voor zijn kleine oorlog nodig had, zouden moeten worden georganiseerd in Commando's. De naam werd ontleend aan de Boeren Oorlog, waarin de guerilla-tactiek der individuele eenheden van de Boeren, een beslissende overwinning van een in aantal en bewapening superieure tegenstander, lange tijd in de weg had gestaan. Lieut. Col. Clarke had hetzelfde ondervonden met de Arabische benden in Palestina, die een geheel legerkorps wisten bezig te houden. Zijn ideeën werden aanvaard, evenals de naam, deze laatste echter met enige aarzeling.

In het beginstadium was het bewapenen van de manschappen de grootste moeilijkheid, hetgeen de training zeer in de weg stond. Men had zelfs zo'n tekort, dat in het begin na terugkomst van een raid de wapens moesten worden ingeleverd in het centrale wapendepot.

Aanvankelijk organiseerde men „zelfstandige compagnieën”, welke als een aanvulling voor de Mariniers moesten dienen. Later veranderde men deze „zelfstandige compagnieën” in de zgn. „Special Service Batalions”, die op hun beurt de naam „Commando's” kregen. Men heeft nl. enige tijd gearzeld om de naam „Commando” officieel te gebruiken. Men was er niet zeker van, hoe de vijand deze troepen zou behandelen. In verband daarmee heeft men aanvankelijk in de oorlogscommuniqué's de naam „Special Service Troops” gebruikt.

II. De training van de Commando's.

De training van de Commandotroepen kan men onderverdelen in drie soorten:

- A. Een zuiver militaire training.
- B. Een lichamelijke training.
- C. Een geestelijke training.

A. De militaire training bestond uit:

1. het hanteren van alle soorten draagbare vuurwapens tot en met de mortier van 8;
2. het besturen van alle soorten voertuigen (tot spoorweglocomotieven toe);
3. het doen van parachutesprongen;
4. met volle bepakking zwemmen, met drooghouden van de vuurwapens;
5. het aanbrengen van springladingen;
6. het voeren van het gevecht in straten, op de daken van huizen, op diverse schepen en voertuigen enz.;
7. het elimineren van kazematten;
8. het verkrijgen van enige maritieme kennis (datgene wat men nodig kon hebben, in geval verschillende leden van de bemanning van de landingsvaartuigen uitgeschakeld zouden worden).

B. De lichamelijke training bestond uit:

1. het opvoeren van het uithoudingsvermogen (o.a. geschiedde dit door het maken van zgn. „speed-marches” met volle bepakking over zeer grote afstanden);
2. het beoefenen van alle soorten van de zelfverdedigingssport (zoals boksen, worstelen, jiu-jitsu e.d.);
3. het doorschrijden van zeer zware en uitgebreide hindernisbanen.

Aan deze lichamelijke ontwikkeling werd zeer veel aandacht geschonken. Een bekende opmerking van de „Physical Training Instructors” bij de aanvang van de opleiding was, dat zij tot taak hadden het lichaam van de a.s. Commando-Raiders beneden de bovenkaak in een grote hoeveelheid spieren te veranderen. Van officieren werd geëist dat zij aan elke tak van sport konden meedoen. Als officier moest men trachten altijd iets beter te zijn dan de manschappen.

C. De geestelijke training bestond uit:

1. het opvoeren van het moreel van de man;
2. het aankweken van eigen initiatief;
3. het aankweken van zelfvertrouwen (superioriteits-gevoel);
4. het over en weer leren apprecieren van marine, leger en luchtmacht, door officieren en manschappen van deze delen der strijdkrachten in regelmatig contact met elkaar te brengen, ook na de dienst.

De legering van de Commando's na het beëindigen van hun training geschiedde niet in kazernes. Allen werden in de steden, waar zij gestationneerd waren, bij burgers ingekwartierd.

In het algemeen moedigde men het samenwerken van vrienden sterk in de hand. Deze zgn. vrienden-teams werden practisch nimmer gescheiden. (Als gevolg daarvan ontstond de Commando-uitdrukking: „Me and my pal”). Zelfs bij het verrichten van corvee, werden zulke koppels gehandhaafd.

III. Het optreden van de Commando's.

De eerste raids begonnen in Juni 1940 onder leiding van Lieut. General Sir Alan Bourne K.C.B., D.S.O., met als chef staf Lieut. Col. A. H. Hornby M.C., R.A.

In dit stadium gebruikte men privé motorboten als vaartuigen. In 1936 was een „Assault Landing Craft” ontworpen, deze was evenwel nog niet verkrijgbaar, daar de aanmaak van een groot aantal in een kort tijdsbestek nog niet mogelijk was.

Officieren waren in het begin alleen nog vrijwilligers van de marine. De minderen veelal bruikbare en goedwillende vissers, die evenwel nog onwennig stonden tegenover discipline. Reeds spoedig ging men over tot aanwerven van manschappen van het Britse leger, die de training van hun regiment achter de rug hadden. Vanzelfsprekend ondergingen deze een zorgvuldige selectie. Indien een lid van een Commando wegens wangedrag of bewezen ongeschiktheid verwijderd werd, was een mogelijkheid om een tweede kans te krijgen uitgesloten.

De eerste „raids” waren slechts verkennende acties of hadden ten doel het maken van gevangenen, het vernietigen van waardevolle vijandelijke verbindingen, opstellingen of toestellen der Duitsers, het onderzoeken van de graad van waakzaamheid van de vijand langs de kust. Deze vonden plaats bij nacht op korte afstanden van de wal. Kleine groepen van een 20-tal man deden de raid. De tijd diè hun gegeven werd, was afhankelijk van het getij en de weersgesteldheid. Mannen van de marine bleven achter in de boten. Dergelijke acties met beperkte doelstellingen zijn, naast de latere van grotere omvang, verder gedurende de gehele oorlog uitgevoerd.

De eerste actie op grote schaal was die op de Lofoten (Noorwegen) op 4 Maart 1941. De Commando-raids duurden nadien veel langer. Soms een dag en een nacht. Zij werden dan gesteund door eenheden van de R.A.F. Bij een dergelijk optreden hing veel af van de zorgvuldige voorbereiding, welke bestond uit het bestuderen van het terrein door middel van kaarten en luchtfoto's, het repeteren van de operatie op kuststroken, welke overeenkwamen met die van de voorgenomen actie. Elke man moest precies zijn deel kennen.

In begin 1941 ging men eveneens over tot het gebruik van de „Landing Craft”, die in diverse typen geconstrueerd waren. Elk type was verschillend van omvang, naar gelang van de toegedachte taak.

Het „Combined Operations Development Centre” te Portsmouth, had in 1936 het eerste speciaal ontworpen gepantserde „Landing Craft” gemaakt. Deze kon 36 man vervoeren. Het was bestand tegen geweer- en mitrailleurvuur en kon vervoerd worden in de davits van een koopvaardij-schip. De eisen die men aan dit vaartuig gesteld had, waren:

1. snelheid om de kust te bereiken;
2. beschutting gedurende de landing;
3. de mogelijkheid om troepen aan wal te zetten over een zo breed mogelijk front;
4. het onderhouden van de aanvoer;
5. het afgeven van beschermend vuur gedurende de eerste phase van de aanval.

Zeer goed voldaan hebben deze „Landing Crafts” niet. Door de platte bodem waren zij minder geschikt om ruwe zee te bevaren. Men heeft deze soort „L.C.'s” in vele vormen en afmetingen (voor diverse doel-

einden) geproduceerd. Ze werden ondanks de nadelen die er aan verbonden waren, het meest gebruikt.

Men had ook de „Assault Ships”. Deze snelle boten, meer bekend als „Light Coastal Forces”, moesten gedurende de operaties gesteund worden door M.G.B.'s en M.T.B.'s.

De oefening van de bemanning van de landingsvaartuigen bestond uit het naderen van de kust, het landen op een gekozen kuststrook en het reëmbarkeren van de troepen. Het oefenprogramma bestond uit, hoe en wanneer men het schip op land moest zetten, hoe lang men aan de grond moest zitten, hoe weer vlot te komen, hoe een ramp door het stukslaan van de schroef te voorkomen.

Een van de belangrijkste en gevaarlijkste taken was die van „Beachmaster” en de „Military Landing Officer”. Deze werkten nauw samen en hun taak bestond uit het controleren van de kust met behulp van de „Assistant Beachmaster” en de „Unit Landing Officer”. Zij dienden erop toe te zien, dat de kust duidelijk aangegeven was, zodat het vaartuig niet op een verkeerd gedeelte zou landen.

Zij moesten uitvinden en aangeven de beste plaatsen om de kust te verlaten, teneinde het achter gelegen terrein te bereiken. Verder, hulp verlenen bij het aan wal zetten en het verlaten van de landingsplaats. Het was de „Beachmaster”, die de boten terugriep om de troepen weer op te nemen. De landingsvaartuigen gingen in vele gevallen na het aan wal zetten van de troepen weer in zee en wachtten daar nadere orders af.

De taak van de luchtmacht in „Combined Operations” was gedurende de dag het geven van luchtdekking aan de „Landings Crafts”, die de troepen vervoerden en aan de escorterende marinevaartuigen; verder het verlenen van directe luchtsteun gedurende de aanval.

Raids, groot en klein, stonden onder de „Chief of Combined Operations”, die de plannen maakte met een kleine staf van experts, die allen praktische ervaringen hadden opgedaan bij dergelijke acties en die vaak actief deelnamen aan de operaties, die ze zelf hadden helpen ontwerpen. Deze ontwerpers werden op den duur zeer grote deskundigen op het gebied der moderne techniek. Zij behoorden tot marine, leger en luchtmacht en vulden elkaar zodoende aan.

Na elke raid werden de lessen, welke hieruit getrokken konden worden, zorgvuldig genoteerd en besproken, zodat eventuele fouten een volgende keer konden worden voorkomen. Zij hadden een zeer uitgebreide inlichtingendienst ter beschikking, zodat men van te voren zo goed mogelijk op de hoogte van de situatie ter plaatse kon zijn. Hiermee wist men vaak eigen mensenlevens te sparen.

Op 17 Juli 1940 werd Admiral Sir Roger Keyes „Director of Combined Operations” met als 2nd in Command Lieut. General Sir Alan Bourne (Royal Marines). (Admiral Keyes leidde in de Eerste Wereldoorlog de aanval op Zeebrugge).

Nadat men in de loop van 1941 de organisatie van de Commando's meerdere malen had veranderd, werd in Maart 1942 een jong marine-officier, Lord Louis Mountbatten, „Chief of Combined Operations”. Hij werd als zodanig „Acting Vice Admiral” - „A/Lieut. General” - „A/Air Marshall”. In October 1943 werd Mountbatten belast met het opperbevel van de „South East Asia Command” en als „Chief of Combined Operations” opgevolgd door Major General Laycock.

IV. Een kort overzicht van de Commando-actie op Walcheren in 1944.

„No. 1 Special Service Brigade“, onder commando van Brigadier Lord Lovat, landde op „D-day“ in Frankrijk en bracht de verbinding tot stand met de 6th Airborne Division aan de Orne en nam later deel aan de achtervolging naar de Seine.

Daarna werd deze Brigade naar Engeland teruggevoerd. De Commando's van No. 1 keerden evenwel in October 1944 naar het continent terug, om deel te gaan nemen aan waarschijnlijk de belangrijkste operatie, welke door Commando-troepen gedurende de oorlog werd ondernomen: de verovering van Walcheren. Deze actie had ten doel het vrij maken van de Wester Schelde en daarmee het openen van de haven van Antwerpen voor de geallieerde scheepvaart.

Met de Commando Brigade werkte samen de 52nd Division. Het geheel stond onder commando van Major General Hakewill-Smith, commandant van de 52nd Division. De hoofdmacht van de Commando's landde aan weerszijden van de bres in de zeedijk bij Westkapelle.

De Duitsers boden aanvankelijk hevige tegenstand, maar werden ten slotte met behulp van de tanks der 79th Armoured Division uit hun opstellingen verdreven.

No. 4 Commando leidde de aanval van de 52nd Division op Vlissingen. Tegen midden November was Walcheren bevrijd, ofschoon ten koste van aanzienlijke verliezen, tengevolge van de standvastige tegenstand der Duitsers.

V. Strijdtoneelen waar de Commando's werden ingezet.

Gedurende de gehele oorlog zijn de Commando's op practisch alle oorlogstoneelen opgetreden.

In begin 1941 gingen no. 7, 8 en 11 Commando naar het Middellandse Zee-gebied en hebben daar gedurende de operaties van het 8ste Leger de vijand voortdurend belaagd.

In Mei 1942 nam no. 5 Commando deel aan de actie op Madagascar.

No. 1 en no. 6 Commando landden in November 1942 in Frans Noord-Afrika. Bij de operaties op Sicilië en in Italië traden no. 2 en 3 Commando op, evenals no. 40 en 41 „Marine Commando“.

In Engeland werden de daar aanwezige Commando's in 1943 gereorganiseerd in drie Brigades (No. 1, 3 en 4). Hiervan vertrok in November 1943 No. 3 naar het Verre Oosten.

Zoals hierboven vermeld, namen no. 1 en 4 deel aan de operaties in West-Europa in 1944 en 1945.

De Commando's van het leger hielden na de oorlog op te bestaan en de Commando's der Mariniers hebben hun groene baretten verwisseld voor de blauwe. Besloten moge derhalve worden met de volgende woorden van Cyril Falls:

„It may freely be admitted that, as reductions are carried out, the Marines are the right men to carry on the organisation, which is completely in their tradition. They are but expanding the role they have played since they came into being. The future of the Commandos is thus in good hands.“

Bronnen:

- Amphibious Warfare by Admiral Sir Roger Keyes.
- Combined Operations: Commando Raids (Official Report).
- Een artikel in „The Illustrated London News“: „Aftermath of the War“ — „Combined Operations“ by Cyril Falls; Chichele, Professor of the History of War, Oxford.

HET MILITAIRE GESLACHT RIESZ

door Mr H. H. A. DE GRAAFF, *Luitenant-Kolonel der Artillerie.*

In alle standen en kringen van het maatschappelijk leven kan men vaak het verschijnsel constateren, dat de zoon het beroep kiest, dat zijn vader heeft uitgeoefend. De factoren, die zulks in de hand werken, zijn niet moeilijk te vinden en wij behoeven daarop in dit bestek dan ook niet verder in te gaan.

Hetgeen hier in het algemeen gezegd is, geldt wel in bijzondere mate voor het militaire beroep, en bij het doorbladeren van de oude naamen ranglijsten van de officieren (wist U, lezer, dat deze reeds sedert 1725 met enkele onderbrekingen jaarlijks worden gepubliceerd?) komt men dan ook herhaaldelijk namen tegen, die ook tegenwoordig nog een bekende klank hebben in het leger. En wie geen onbekende is in de genealogische literatuur weet dat er verschillende geslachten zijn, waarvan de leden een opvallende voorliefde voor het beroep van militair aan de dag hebben gelegd.

De „Militaire Spectator” is geen genealogisch tijdschrift. Toch menen wij voor een enkele maal in de kolommen van dit blad de aandacht van de lezers te mogen vragen voor een familie, waarvan de militaire instelling wel bijzonder sterk naar voren is gekomen in de betrekkelijk korte periode, gedurende welke zij deel van de Nederlandse samenleving heeft uitgemaakt. Zonder liefde en enthousiasme voor het militaire beroep wordt men zeker geen goed beroepsofficier. Onderstaande regelen zijn dan ook niet in de laatste plaats bedoeld als een hulde aan een geslacht, waarin deze liefde voor het militaire beroep zich zo telkens weer heeft gedemonstreerd.

Wij hebben hier het oog op de familie **Riesz**. Ter illustratie van het militaire karakter van deze familie geven wij allereerst enige cijfers.

In de eerste vier generaties sedert de vestiging in Nederland telde deze familie 20 mannelijke leden, die de volwassen leeftijd bereikten. Hiervan kozen er slechts 2 een burgerberoep, de overige 18 werden militair en van dezen 16 officier. Dat dit mogelijk was, is alleen reeds uit medisch oogpunt merkwaardig! De familie Riesz bleef blijkbaar wel zéér ver beneden het gemiddelde afkeuringspercentage.

De familie bestond voornamelijk uit mannen. Van de vrouwelijke leden huwden er 6, en van deze.... vier met officieren!

Bij de latere generaties is het verschijnsel minder sterk, maar op een totaal van 26 mannen kozen er toch slechts 6 een burgerberoep.

Gezamenlijk dienden de leden van de familie Riesz gedurende 473 jaren als militair, waarvan 361 als officier.

Doch niet alleen quantitatief, doch ook kwalitatief mag de staat van dienst van deze familie gezien worden.

Van de 18 officieren, die zij voortbracht, bereikten er 4 de generaalsrang, een getal dat zeker aanzienlijk hoger ligt dan het gemiddelde.

Behalve ettelijke Metalen Kruizen, Officiersdienstkruizen en andere, verwierf de familie zich de navolgende hogere decoraties:

- 1 Commandeurskruis M.W.O.
- 1 Ridderkruis 3e kl. M.W.O.
- 3 Ridderkruizen 4e kl. M.W.O.

- 2 Ridderkruizen Legioen van Eer (in de strijd verdiend).
- 2 Commandeurskruizen in de Orde van de Eikenkroon van Luxemburg.
- 3 Ridderkruizen Nederlandse Leeuw.
- 1 Ridderkruis in de Orde van de Eikenkroon van Luxemburg.
- 1 Ridderkruis Leopoldsorde (België).
- 1 Oorlogskruis (1914—1918) (België).

De familie Riesz is, als zovele militaire geslachten, van Duitse origine. De vader van de hierna te noemen Johan Frederik Riesz was houtvester van de Landgraaf van Darmstadt en woonde te Mörfelden (Hessen). De tijdsomstandigheden maken het niet mogelijk om na te gaan of de neiging tot het militaire wellicht ook reeds bij deze stamvader aanwezig was, doch erfelijke aanleg kan zeer zeker een rol gespeeld hebben bij hetgeen wij in zijn nageslacht kunnen constateren.

Deze stamvader stierf vrij jong en liet een weduwe met vijf kinderen van 15 jaar en jonger achter, waarschijnlijk in vrij kommervolle omstandigheden. Het is dus begrijpelijk, dat de kinderen al vroeg op eigen benen moesten staan. En zo gaat dan de 15-jarige zoon Johan Frederik Riesz, geboren in 1762, het wijde leven in.

Hij heeft eigenhandig geschreven aantekeningen nagelaten, waardoor wij ingelicht worden omtrent zijn levensloop, en wij willen hem, ondanks zijn soms wat eigenaardig Nederlands, enkele ogenblikken zelf aan het woord laten om ons een indruk te geven van de omstandigheden, die hem er toe brachten het militaire beroep te kiezen. Hij schrijft dan als volgt.

„In 1777 Reiste ik na mijn Oom Mauël Directeur van het Militaire Hospitaal te Maastricht. - Ik wierd aldaar Hospitaals Boekhouder „onder de Directie van den Professor in de Medicijnen over gemelde „hospitaal I. B. Vrijthoff. - Door eige Genie gedreeven, begon ik dadelijk de Artillerie-weetenschappen en den vestingbouw te beoefenen „door onderwijs van een oud kundig Bombardier Scholl (den Capiteijn „der Mineurs Smeets gaf mij veel te Copiëeren in de vestingbouw).

„Mijn Oom stierf in 1783. - Na den dood van deze brave Man! zocht „men mij tot beezigheden te gebruiken die mij dadelijk tegen de borst „stootdende en mij herinnerte dat ik zeeker tot eene hoogere bestemming geschikt konde worden, zo ontrukte ik mij aan eene eeuwige „verneederende stand en koos den Krijgs-dienst bij de Artillerie, en „na eene kleine examen bij den Kapiteins **W. Berlo** en **Westenberg** te „hebben beantwoord, wierd ik den 6e Meij 1785 dadelijk Bombardier. „Alle Officieren beminde mij als hunne Broeder! - Den Kapitein **W. du Pont** koos mij uit drie compagnieën Artillerie om de opmeeting der „stukken kanons en Affuitagiën in Maastricht te effectueren.“

Tot zover onze Bombardier. De promotie ging in die dagen niet altijd even vlot en het duurde tot 7 September 1798 vóór zijn benoeming tot tweede-luitenant der artillerie afkwam, welke bediening hij aanvaardde na in handen van den Agent van Oorlog de navolgende eed te hebben afgelegd, waarin wij de elementen van de tegenwoordigen officierseed gemakkelijk herkennen:

„Ik zweere trouw aan het Bataafsche Volk, en aan het Vertegenwoordigend Lichaam van hetzelfde; gehoorzaamheid aan de Wetten, aan het „Uitvoerend Bewind en aan mijne Bevelhebberen, en onderwerping aan „de Krijgstucht; en belove voorts te zullen agtervolgen de bevelen der

„Wettige Administratieve Besturen, tot voorkoming of demping van „Oproer en tot handhaving van rust, goede orde en politie.“

Aldus trad, nu honderdvijftig jaar geleden, de eerste Riesz tot het Nederlandse officierskorps toe. Wij zullen zijn loopbaan hier niet in bijzonderheden volgen. Tijdens de inlijving bij Frankrijk diende hij als kapitein der 2e klasse in het 9e (Franse) Regiment Artillerie te Voet en hij overleed, bijna 50 jaar oud, te Antwerpen op de 6e Mei 1812.

Zijn enige dochter trad in de echt met Carel Wilhelmus Palm, officierszoon en zelf officier. Vier zoons van het echtpaar Palm—Riesz werden officier. Twee van hun achterachterkleinzoons dienen momenteel in het K.N.I.L. als beroepskapitein!

De beide zoons van Johan Frederik Riesz drukten het voetspoor van hun vader en werden evenals deze artillerie-officier. Uiteraard was het begin van hun carrière minder moeilijk dan het voor de vader geweest was, maar daardoor alleen laat het zich toch niet verklaren, dat beide de rang van generaal-majoor hebben bereikt!

Hendrik Wiegand Riesz (1786—1860), stichter van wat de familie de „Hollandse tak“ noemt, maakte de Napoleontische veldtochten in Pruisen, Polen en Rusland mede en nam deel aan de blokkade van Mainz. In 1814 kwam hij weder in Nederlandse dienst. In 1853 werd hij als generaal-majoor, Directeur in de 2e Artillerie-Directie, na een diensttijd als officier van 48 jaren, gepensionneerd.

Zijn vijf zoons werden alle officier. Van zijn kleinzoons, die de naam Riesz droegen, werden er zes officier!

De plaatsruimte laat het geven van meer bijzonderheden over al deze personen niet toe. Slechts willen wij als merkwaardigheid vermelden, dat één van de genoemde kleinzoons, in België geboren, de Belgische nationaliteit verkreeg en . . . dienst nam in het Belgische leger, waar hij het stafbrevet behaalde en tenslotte zijn verdienstelijke loopbaan eindigde in de rang van generaal-majoor!

Carel Jan Riesz (1791—1856), de jongste zoon van Johan Frederik en broeder van de hierboven genoemde Hendrik Wiegand, nam eveneens deel aan de veldtochten van Napoleon. Hij verloor in Rusland vier vingers door de koude en liep schotwonden op in knie, arm en heup. Versierd met het Legioen van Eer werd hij als twee-en-twintigjarig kapitein wegens de bekomen verwondingen in 1813 gepensionneerd. Doch in 1814 nam hij weder dienst, thans bij het nieuwe Nederlandse leger en bij de „zuiveringsacties“ in Noord-Frankrijk na de slag bij Waterloo onderscheidde hij zich zodanig dat hij bij dagorder eervol werd vermeld.

In het najaar van 1815 begint hij alweer een nieuwe phase van zijn loopbaan. Hij vertrekt naar Indië, wordt daar commandant van de Rijdende Artillerie, neemt deel aan verschillende expeditiën en krijgt achtereenvolgens de M.W.O. 4e klasse en de M.W.O. 3e klasse. Voor zijn moedig gedrag tijdens de verovering van Palembang, waarbij hij een lanssteek in de borst opliep, werd hij later bevorderd tot Commandeur in de Militaire Willemsorde. In 1824 wordt hij, inmiddels kolonel geworden, op 33-jarige leeftijd voor de tweede maal gepensionneerd en sedert verblijft hij enige jaren in Nederland tot herstel van zijn gezondheid.

Doch in 1829 is hij weer terug in Indië als Chef van de Algemene Staf. In 1832 wordt hij generaal-majoor-tit. en in 1833 zien wij hem als Gouvernementscommissaris belast met het hoogste civiele en militaire gezag op

Sumatra's Westkust. Na hier zijn taak volbracht te hebben fungeert hij nog vijf jaren als waarnemend Resident van Soerabaja.

Het militaire bloed deed zich ook in de „Indische tak“ van de familie Riesz (waarvan Carel Jan de stichter was) gelden. Zijn oudste zoon werd eerste-luitenant der artillerie en ridder M.W.O., zijn oudste kleinzoon generaal-majoor der infanterie bij het Indische leger.

Het enige thans nog levende militaire lid van de familie Riesz is de te Gouda wonende, 79-jarige Franciscus Gijsbertus Riesz, majoor-titulair der infanterie b.d. De jongere generatie telt slechts één mannelijke telg, die in Amerika gevestigd is, zodat het geslacht in de toekomst in Nederland wel geen rol meer zal spelen.

Wij willen deze korte mededelingen beëindigen met een vermelding van de namen en rangen van de militaire leden van dit merkwaardige geslacht.

- Johan Frederik Riesz (1762—1812), kapt. 2e kl. der art.
- Hendrik Wiegand Riesz (1786—1860), gen.-majoor der art.
- Carel Jan Riesz (1791—1856), gen.-majoor-tit. der art. N.I.L.
- Jan Fredrik Riesz (1815—1866), kapt. 2e kl. der art.
- Franciscus Gijsbertus Riesz (1816—1855), kapt. der art.
- Hendrik Carel Riesz (1818—1884), kapt. 3e kl. der art.
- Johannes Willem Riesz (1820—1863), 1e luit. der inf. N.I.L. (oorspronkelijk art.).
- Carel Jan Riesz Jr. (1822—1873), luit.-kol. der inf. N.I.L.
- Charles Henri Frederic Riesz (1824—1903), 1e luit. der art. N.I.L.
- Hendrik Wiegand Riesz (1838—1869), 1e luit. der inf.
- Lambert Anton Riesz (1840—1904), 1e luit. der inf.
- Nicolaas Gerrit Riesz (1851—1881), sergeant der inf.
- Gaston Raphael Maurice Riesz (1871—1937), gen.-maj. der inf. in het Belgische leger.
- Charles Marcus Leopold Riesz (1870—1912), korporaal der inf. (later ingenieur).
- Gerhard Johan Diederik Aegidius Riesz (1843—1928), kol. der inf.
- Hendrik Wiegand Franciscus Riesz (1844—1884), luit. t. zee 2e kl.
- Mathias Johannes Adrianus Ludovicus Riesz (1846—1875), 1e luit. der art. N.I.L.
- Charles Henri Frederic Riesz Jr. (1849—1915), gen.-maj. der inf. N.I.L.
- Franciscus Gijsbertus Riesz (1869—heden), maj.-tit. der inf.
- Jan Ricus Riesz (1876—1942), 2e luit. der inf. N.I.L.

BOEKBESPREKING

„WETBOEK VAN MILITAIR STRAF-RECHT EN WET OP DE KRIJGSTUCHT (waaraan toegevoegd in verkorte tekst de Regtspleging bij de Landmagt), met uitvoeringsbepalingen en voorzien van aantekeningen”, bewerkt door B. C. MANTE, Luitenant-Kolonel der Infanterie, uitgave N. Samsom te Alphen aan den Rijn, tweede druk, herzien en vermeerderd.

Een jaar nadat de schrijver de eerste uitgave van zijn boekje in het licht gaf, bleek reeds een tweede druk noodzakelijk, hetgeen bewijst dat het boekje bij velen een gunstig onthaal heeft gevonden. De schrijver heeft deze gelegenheid benut om de inhoud uit te breiden met een verkorte tekst van de „Regtspleging bij de Landmagt” en in verband daarmee ook een aantal wetten en Koninklijke besluiten opgenomen, welke voor het militaire strafproces van belang zijn. Het boekje heeft daardoor aanzienlijk aan bruikbaarheid gewonnen.

Bij de bespreking van de eerste druk maakten wij met waardering gewag van het register, dat het zoeken zeer gemakkelijk maakt. Het is nu eenmaal zo, dat het opzoeken van artikelen in wetten niet ieders dagelijks werk is, en vooral voor de leken in deze materie is een goed register een uitkomst. Welk een waarde aan een goed register wordt toegekend, moge blijken uit het feit, dat het Engelse „Manual of Military Law” op rond 900 pagina’s tekst een register bevat van 160 pagina’s. De uitgave van het Zuid-Afrikaanse Leger „Reglement van Dissipline, Regulaties en Orders en Instruksies” bevat op rond 400 pagina’s tekst zelfs een index van 170 pagina’s.

Wij hopen dan ook, dat de bewerker bij een volgende druk er toe zal overgaan, het register uit te breiden met verwijzingen naar de „Regtspleging bij de Landmagt” en naar de vele kleine wetten en besluiten die hij in de bundel heeft opgenomen.

De uitgave is als steeds door de N.V. Samsom keurig verzorgd. Tengevolge van het gebruik van een dikkere papiersoort is het boekje wat dikker geworden dan de uitbreiding van de inhoud op zichzelf noodzakelijk zou hebben gemaakt. Maar de moeilijke papierpositie heeft dit waarschijnlijk onvermijdelijk doen zijn.

d. Gr.

MOEDER DES VADERLANDS. Uitgave: Boom—Ruygrok N.V., Haarlem, f 0.95.

Nog slechts enkele dagen scheiden ons van een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden, van het ogenblik waarop Hare Majesteit, Koningin Wilhelmina de teugels van het bewind in handen van Hare Koninklijke dochter zal leggen.

In deze dagen gevoelen wij de behoefte terug te blikken in het verleden en met gevoelens van grote dankbaarheid het zegenrijke bewind van onze geëerbiedigde Landsvrouw te gedenken.

Daarom was het een goede gedachte een aantal gebeurtenissen uit het leven van Haar, die gedurende een halve eeuw Haar krachten aan het welzijn van het Koninkrijk en zijn bewoners heeft gegeven, in woord en beeld vast te leggen.

In de vorm van een 100-tal foto’s, waarbij in chronologische volgorde de langrijkste gebeurtenissen en Koninklijke uitspraken worden vermeld, zien wij het leven van onze geliefde Vorstin, van een Koninklijke moeder en grootmoeder, aan ons oog voorbijtrekken; een leven van plichtsbetrachting en zelfverloochening, van vreugde en leed: een leven in dienst van Haar volk, welks vrijheid en rechten Zij wist te handhaven; een leven gegrond op het besef dat in voor- en tegenspoed God Haar „schild ende betrouwen” is.

De titel dezer publicatie had dan ook moeilijk anders of beter kunnen worden gekozen.

Het is toe te juichen dat de uitgevers de uitvoering van dit gedenkboek — waarvoor ook van de zijde van de opgroeiende jeugd veel belangstelling mag worden verwacht — in een dusdanig bescheiden vorm hebben gehouden, dat het binnen het financiële bereik van vrijwel iedere Nederlander ligt.

v. d. B.

NIEUWS VAN DE MAAND

DE MINISTER VAN MARINE

en

DE MINISTER VAN OORLOG,

Gelet enz.

Overwegende

dat, onder opheffing van het Directoraat der Luchtstrijdkrachten, een Commando Luchtvaartopleidingen dient te worden ingesteld;

BEPALEN:

1. met ingang van 1 Januari 1948 wordt het Directoraat der Luchtstrijdkrachten opgeheven;

2. met ingang van 1 Januari 1948 wordt het Commando Luchtvaartopleidingen ingesteld; dit Commando zal belast worden met de verzorging van de vakopleidingen in Nederland van luchtvaard- en grondpersoneel ten behoeve van de Marine Luchtvaartdienst en de Legerluchtmacht;

3. de nodige richtlijnen voor deze opleidingen zullen door hen worden verstrekt aan Commandant Zeemacht Nederland enerzijds en Commandant Legerluchtmacht Nederland anderzijds, die aan de hand hiervan — in gemeenschappelijk overleg een instructie zullen vaststellen voor de Commandant Luchtvaartopleidingen. Deze instructie zal hunne goedkeuring behoeven.

4. Het Commando Luchtvaartopleidingen wordt gesteld onder de bevelen van de Commandant Legerluchtmacht Nederland, behoudens voor wat betreft de handhaving van de krijgstuclit, alsmede het personeels- en opleidingsbeleid, betreffende het personeel der Koninklijke Marine, ten aanzien van welke aangelegenheden het commando wordt gesteld onder de bevelen van Commandant Zeemacht Nederland.

MEDEDELINGEN VAN DE DIENST VAN DE K.M.G.

DIRECTORAAT BEHEER EN VERSTREKKING

Kleding en Diversen:

De garnizoenskledingmagazijnen zijn inmiddels bevoorrad met tropenkleding en uitrusting voor de naar Indië vertrekkende lichte 1948 I.

Van de magazijnen uit worden thans de vredesonderdelen bevoorrad. Alle verstrekkingen moeten plaats vinden aan de vredesonderdelen. In verband daarmee moeten de commandanten van de oorlogsonderdelen hun aanvragen niet rechtstreeks tot de verstrekende instantie richten doch tot de commandanten der vredesonderdelen.

Op 15 Juni 1948 werd het Garnizoenskledingmagazijn te Arnhem geopend.

Binnen afzienbare tijd zal worden overgegaan tot betaling ter plaatse van aangekochte kleding voor officieren, adjudanten-onderofficier, vaandrigen en kornetten.

Motorvoertuigen en onderdelen:

Ontvangen werd een partij Universal en Lloydcarrier onderdelen, kogel-, rol-

en naaldlagers, bougieeringen en splitpennen, richtingaanwijzers en isolatiekous, alsmede een kleine partij Humber, Scout- en Staghoundonderdelen, dekkleden. Overigens is in de voorraadpositie van de meest gevraagde universele verwisselstukken geen verandering ingetreden.

Lampjes, isolatiekous en rotors zijn tot kleine hoeveelheden verkrijgbaar.

Technisch materieel:

Radiobuizen, batterijen en accu's zijn in beperkte mate aanwezig. Toebehoren tot handvuurwapenen, kijkers en kompassen zijn in voldoende hoeveelheden ter beschikking.

Van elektroden, lasdraad, zagen, naalden voor schoen- en kleermakers, looplampen, e.d. gereedschappen is de voorraad bijna uitgeput.

Aan aanvragen voor geschut kan in het algemeen worden voldaan. Onderdelen en verwisselstukken voor mortieren zijn tot een minimum voorraad geslonken evenals kaarthoekmeters en lampjes voor nachtverlichting.